

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

בדורות הקודמים עבודת ה' הייתה כרוכה ביציאה אל מחוץ לעולם, אל האור שמלמעלה, אך בדורנו התכלית היא לגלות את הכל במציאות שלנו למטה — שהעולם עצמו יהפוך ל"אבן טובה" ומאירה

[מתוך השיעור "צהר תעשה לתבה"]

נח תשפ"א

אי אפשר להגיע לבית הכנסת? הרשם לקבלת נפלאות בדוא"ל: itiel@pnimi.org.il

34 **הסיפור חסידי**
רבי מאיר מאירים שאפיט
על דרכו בקדש של בעל ה'נר'
על הירושלמי

36 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
שרש השירה וההבדל בינה לבין ספרות

37 **פאזור ל'עדיק**
"צ'הר תעשה לתבה"
רזי ילמד אותנו איך בונים תבה,
כיצד מאירים אותה
ומתי הזמן לצאת ממנה

04 **"צ'הר תעשה לתבה"**
התבוננות בביאורי החסידות
במשך הדורות
המעבר בין ירח האיתנים
וההתחדשות של שבת בראשית,
לימות החולין והשגרה

20 **סוד הצמצום**
שמחת בית השואבה ח"ב
התבוננות בסולם של 4 תפיסות
לגבי הצמצום, ובאופן עבודת ה'
הנגזרת אצלנו מכל אחת מהתפיסות

28 **הניגון החסידי**
ניגון מספר 461
ניגון מהר ועליו מי"ג אלול תש"פ

29 **זהב שלמה - ביאורי רש"י לפרשת נח**
צדיק בדורותיו
דרגות שונות של צדיק
והקשר המופלא בין נח לאברהם

”צהר תעשה לתבה”

קיצור מהלך השיעור

בפרשת נח אנו יוצאים סופית מחדש החגים ומההתחדשות של שבת בראשית, ונכנסים לתוך **עבודת ימי החולין** והשגרה בעולם הזה – עבודת מרחשון – כשרק שפתינו עוד מרחשות בתפלה מתמדת המלווה את העשיה בעולם. לכבוד ימים אלו מסר הרב התבוננות בפירוש יסוד של החסידות על בנית התבה והכח של ”צהר תעשה לתבה” בעולם. ההתבוננות פותחת בדרוש היסודי של מורנו הבעל שם טוב (פרק א), תוך פירוקו' וחיפה של שלש דרכי **המתקה** בתוכה; ממשיכה לתוך מהלך שלם של פירושי תלמיד-תלמידו, בעל הנועם אלימלך (פרק ב); יורדת לתוך הפיכת ההסברים לתורה ותפלה לתביעה של רבי נחמן **לביטוי אמת** קיומית מתוך חשך העולם (פרק ג); ומתמצה לתוך התבוננות בפירושי הרבי מליובאוויטש, שהופכים את כיוון הדברים ומתמקדים דווקא **במעלת המטה** ועבודתנו בעולם הזה (פרק ד). את **ההשתלשלות הפירושים חותמת – בפרק ה – התבוננות מסכמת במבנה הפנימי המרתק שיוצרת**

ההשתלשלות ה'היסטורית' הזו של פירוש כה יסודי של החסידות.

תעשה”, נלמד גם יסוד-היסודות של הבעש”ט^ב לפיו בכל תבה ישנם שלשה רבדים – עולמות-

פעמים 137, תבה = 11 פעמים 37 (137 ו 37 הם בני זוג, כמבואר במ”א)! ראשי התבות עולים 520 (כפולת 13) ואמצעי וסופי התיבות עולים 987 (מספר ה'אהבה' ה'16', כפולת 7). חלק המילוי (כאשר ממלאים צדי) = בראשית. כל הביטוי במילוי (1507 ועוד 913) = 2420 = ה פעמים כב ברבוע, סוד אתה (המלה העיקרית בתפלה, ראה תניא פמ”א) – כב אותיות (מיא עד ת) היוצאות מיה מוצאות כמבואר בתניא (אגרת הקדש ה).

ב אגרת הבעש”ט לגיסו ר' גרשון מקיטוב, כש”ט (קה”ת) את א. ראה סוד ה' ליראיו שער "עולמות, נשמות, אלהות".

פסוקי התבה בפרשת נח נתפרשו על ידי מורנו הבעל שם טוב ותלמידיו כמתייחסים לתבות התורה והתפלה וככאלה הם מיסודות עבודת ה' בדרך החסידות (עד שבספר בעל שם טוב על התורה נכלל כל 'עמוד התפלה' בפרשת נח). בפרט רבו הביאורים בפסוק ”צהר תעשה לתבה”^א (שמסופו, ”תחתים שנים ושלשים

נערך מרשימת הרב ע”י איתאל גלעדי. ל' תשרי תשפ”א - רשימת הרב.

א בראשית ו, טז. ”צהר תעשה לתבה” = 1507 = 11

היכולת לחולל

שינוי בגזר הדין
- על ידי תפלה -
היא בעצם עליה
אל מעל המדות
האלקיות, אל
שרשן במוחין,
והמשכה מהמוחין
אל המדות

הוא ההסבר המפורסם והעיקרי של הבעש"ט (וכפי שיתבאר עוד לקמן), והוא 'מרחף' כאן גם על שני ההסברים האחרים – שגם הם דרכים לשינוי הציורף. הסבר נוסף, שהוא פירוש הבעש"ט עצמו, הוא "למצוא שורש חסד בתוך הדין, אז נמתק הדין בשורש חסד זה ונעשה באמת חסד".

העולם נברא בששת ימי בראשית – שש המדות האלוקיות, מחסד ועד יסוד – ועל פי הטיות אותן המדות נמדדים נגזרים במלכות גזרי הדין בהנהגת העולם (באופן של מדה כנגד מדה). היכולת לחולל שינוי בגזר הדין – על ידי תפלה – היא בעצם עליה אל מעל המדות האלקיות, אל שרשן במוחין, והמשכה מהמוחין אל המדות. לכן מתאים להקביל את שלש הדרכים כנגד המוחין, חכמה-בינה-דעת:

העלאת המלכות לבינה

ההסבר ששמע הבעש"ט מרבו, שהתפלה

בהוספות לכש"ט הנזכרות לקמן ובמאמר הרבי ממנו מצוטט בפ"ד). בהיפוך צרה לי צהר (כפי שמופיע בבעל שם טוב) ה"צ הוא ה"צדיק יסוד עולם" שנשאר בראש התבה, ומחולל את ההיפוך מירה ל"הר (סוד "אברהם קראו הר", אברהם בגימטריא הר גדול), היפוך שבסוד "בהר הוי" יראה" (בראשית כב, יד) האמור בעקדה. עיקר המתקת הדין בשרשו ושינוי הציורף הוא סוד העקדה בה מתכלל יצחק (דין) באברהם (חסד). הרירה הם הפנים והאחור (לפי סדרם באלף-בית) של אותו ציורף, כך שבהיפוך צרה לצהר הצדיק הופך את האחור לפנים, ודוק. ועוד: צרה צהר בהכאה פרטית (צ פעמים ה, ר פעמים ה, ה פעמים ר) = 10100 = יהלום 100,100 פעמים 101, מאין, סוד "אשא עיני אל ההרים [להפוך רה ל"הר] מאין [כח הציורף, 'זהחכמה מאין תמצא'] יבא עזרי" (תהלים קכא, א).

ז בפרט נוגע הדבר לעצה העיקרית של הבעל שם טוב (כדלקמן) לשנות את הציורף ממנו נובע הדין, שהרי שש המדות נולדות בעצם מששה ציורפים של שלשת המוחין (ראה סוד הוי" ליראיו ש"א פכ"ט, ונתבאר בעומק בשיעור כ"ז תמוז נ"ח) – כדוגמה המובאת כאן, של ששת ציורפי צרה (כמודגש בהוספות לכש"ט השלם אות ג בתורה החמישית) – וכאשר חוזרים אל המוחין ניתן לשנות את הציורף ולהחליף בין המדות.

נשמות-אלקות).

נתבונן ב'סדר השתלשלות' של ביאורים בפסוק, החל מתורות היסוד של מורנו הבעל שם טוב, דרך פירושי הנועם אלימלך ודברי נ"ח-הבעש"ט רבי נחמן מברסלב ועד לתורות הרבי מליובאוויטש בענין (עם 'נגיעות' מדברי עוד מגדולי החסידות).

א. הבעל שם טוב: שלש המתקות תפלה – המתקת הדינים

בכתר שם טוב¹ מובאת הקושיה "איך על ידי תפלה נשתנה גזר דין מרעה לטובה, וכי יש ח"ו שנוי רצון, וביותר המתפלל עבור חבירו וכו"² וההסבר הוא שהתפלה ממתיקה את הדין בשרשו. כאשר מדייקים, יש שם בעצם שלשה הסברים – שלש דרכים להמתקת הדין האמורה: הסבר אחד, שמביא הבעל שם טוב בשם רבו (אחיה השילוני), הוא "שהתפלה היא למתק דין בשרשו, לקשר דין המלכות בבינה, ושם הוא אדם אחר וכו"³.

הבעל שם טוב הוסיף ובאר יותר את הענין – "כי הגזר דין הוא אותיות, ויכול השליח לעשות ציורף אחר מן אותיות אלו ממש". הדוגמה המובאת לכך היא-היא הסוד של "צהר תעשה לתבה" – להפוך את ה-צרה (או הצר) ל-צהר ול-רצה (רצון אלקי חדש). ההסבר של שינוי הציורף

ג בעש"ט עה"ת נח טו; יז. וראה אור תורה (קה"ת) פרשת נח אות יח ובנסמן שם.

ד אות פז (ובמהדורות החדשות – כש"ט השלם הוצאת תשע"ד – חלקו אות זו לארבעה קטעים, לפי המקורות השונים).

ה מובאת שם כקושיה הרמב"ן ובהערות ובציונים שם הפנו לאמונות ודעות מ"ב פרקים ד"ה, אור השם מ"ג ח"ב כלל א' פ"א וספר העיקרים מ"ד פט"ז ופ"ה.

ו על פי סוד הציורף ההיפוך הוא מ'צרה ל'רצה (הרצון שלמעלה) ורק אז ל'צהר (למטה, באור כי טוב הנראה והנגלה במציאות) – כפי הסדר המופיע בחב"ד (ראה

— יום המחשבה־הכוונה, כנ"ל — כאשר "כל מלאכתך עשויה"^{טז} ויש הארה מ"יום שכולו שבת"^{יז}). ההתבוננות בכוונה האלקית מאפשרת "לקבולי בשמחה"^{יח} את הדינים, לראות שאינם אלא טוב אלקי סמוי, ובסופו של דבר יש בכך כח להפוך את הצירוף — לחשוף את הכוונה הסמויה במציאות הגלויה — ולהמתיק בפועל את כל המציאות^{יט}. השמחה, הממתיקה את הדינים, היא־היא פנימיות ספירת הבינה^כ. כך מובא בהמשך הדברים:

ובזה יובן וכי תבאו מלחמה בארצכם, הסבה הוא על הצר הצורך אתכם, ר"ל משנשאר הצר שלא ידעו להופכו מן הצר צהר רצה וכן, לכך עצה היעוצה והרעותם בחצוצרות, שהוא תואר שמחה, היפך תואר שופר שהוא חרדה, [כמ"ש בעקידה בזה יעו"ש], וע"י שקיבל בשמחה נהפך מצרה רצה, כמו שכתבתי בשם מורי ז"ל. ספירת הבינה בכל מקום היא סוד עבודת התשובה ("ולבבו יבין ושב ורפא לו"^{כא}). העלאת המלכות אל הבינה היא תשובה^{כב} — ודווקא תשובה עילאה, תשובה מתוך שמחה שלמעלה מהמדריות והחרדה של תשובה תתאה (כמבואר בסוד החצוצרות לעומת סוד השופר). הפניה אל ה' בתפלה מתוך הצרה היא גופא תשובה — התבוננות בכך שהצרה לא באה במקרה, אלא בכוונת מכוון מאת ה', כדי שניטיב את דרכינו^{כג}.

טז מכילתא יתרו, בחדש פרשה ז; טור או"ח סימן שו. ובכ"מ.

יז ר"ה לא, א.

יח ברכות ס, ב.

יט וראה גם תניא אגרת הקדש יא (ובסדרת השיעורים בענין באדרניסן תש"פ).

כ ראה סוד ה' ליראיו שער א פ"ג (וביאורו בשיעורים בסוד ה' ח"ג); אל עולם הקבלה פ"ז; ספר הנפש פ"ו.

כא ישעיהו ו, י.

כב וראה בהוספות לכש"ט השלם אות י: "דע"י התשובה באמת בעת צרה ר"ל מהפכין את הצרה עצמה לצרה, דצרה היא מצוקה וחשך וע"י התשובה הנה היא עצמה נהפכת לאור, וכמ"ש ועת צרה היא ליעקב וע"י התשובה הנה ו'ממנה' בעצמה 'יושעו'."

כג וראה רמב"ם הלכות תעניות פ"א ה"ג (ושם ה"ד מוסבר אודות תקיעת החצוצרות בתענית, המוסברת בפנים).

מקשרת את המלכות בבניה, שייך לספירת הבינה, כפשוטו.

קישור המלכות לבינה בתפלה הוא מיסודות דרך הבעל שם טוב, שמסביר^{כד} על הפסוק "מי זאת עלה מן המדבר"^ט שבעת הדבור בתפלה ("מדבר") יש לקשר "מי" (בינה) ל"זאת" (מלכות^{כז}) — לחבר את

הכוונה־המחשבה עם הדבור, כפי שמביא בפירוש רבי יצחק מנעסכ"ז בשם הבעש"ט גם על הפסוק שלנו: "הנה הבעל שם טוב זצוקלה"ה זי"ע ועכ"י פירש צוהר לשון אורה, ותיבה לשון דיבור. פירוש כשאישי ישראל רוצה לדבר דיבור, צריך לראות שהמחשבה תאיר בהדיבור בתחילה, כי מחשבה אותיות חש"ב מ"ה ע"כ, ודפח"ה וש"י"^{כח} (ורמז: **צהר־תבה** עולה שנת — יום המחשבה^{כט}).

בהקשר של המתקת הדינים, זהו חיבור המציאות הגלויה

(המלכות, ממנה מופיע במציאות ה"דינא דמלכותא דינא"^ל), שנראית רעה, עם הכוונה האלקית (הבינה), שודאי כולה טוב — "אין רע יורד מלמעלה"^{לא} (דבר המתגלה בפרט בשבת

ח כש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אותיות סד"א ותה.

ט שה"ש ג, ו; ח, ה.

י ראה מאו"א מערכת האות מ' סס"ח וביאור נתיב. ובכ"מ בקבלה וחסידות.

יא ע"פ זהר ח"ב קנח, ב (ברע"מ). וראה מאו"א מערכת האות ז' ס"ג וביאור נתיב. ובכ"מ.

יב תולדות יצחק עה"פ.

יג ראה סוף ספר התניא.

יד ב"ק ק"ג, א.

טו ע"פ בראשית רבה נא, ג.

הפניה אל ה'

בתפלה מתוך הצרה היא גופא תשובה. זו פניה מהמציאות הגלויה אל הכוונה האלקית שמאחוריה, הנעשית מתוך שמחה בגילוי שה' הטוב הוא העומד מאחורי הצרה ואם רק נשוב ונפנה אליו, לפי כוונותיו, תתבטל הצרה

מציאת הנקודה הטובה בזולת מאפשרת להפוך בתוך המתפלל את מדת הדין למדת הרחמים, לרחם על הזולת ומתוך כך לעורר עליו רחמים

עצמו הוא בחסד – היד שבסוף החסד היא נקודת החסרון המעוררת את החסד והרחמים, כדרשת חסד כ"חסד דלית"^{טז}, רחמים על מי ששרוי בדין ואין לו משלו כלום. כשמתבוננים בכך הופך הדין-החסרון להיות כלי קיבול לאור אין סוף, בסוד "מכלכל חיים בחסד" – ריבוי כלים לחיים האלקיים (המתגלים

דווקא בברכת "אתה גבור"). הביטוי לכך הוא בנקודת החסד שנמצאת גם בתוך הדין. תפקיד הדעת (מח האחור) הוא לחדור לתוך המציאות עצמה – ולא רק לעלות לבינה-הכוונה שמעליה – ולמצוא בה את נקודת החסד הכלולה בדין (כנחום איש גם זו, שידע לראות גם בתוך מציאות של דין נקודת אור המגלה ש"גם זו לטובה" והופכת לטוב את כל המציאות^{טז}).

כשמתגלה נקודת חסד הפנימית היא מתפשטת, כמים מתוקים, להמתיק את כל הדין. התפשטות נקודת החסד בתוך הדין היא מעין דברי רבי נחמן^{טז} על לימוד זכות – מציאת נקודה טובה בזולת^{טז}, "איזה מעט טוב", שכאשר מעמיקים להתבונן בה היא מתפשטת והופכת את כל מציאותו, "ועוד מעט [טוב] ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו"^{טז} (וכאשר מתפללים על הזולת הדברים מתחברים לגמרי – מציאת הנקודה הטובה בזולת מאפשרת להפוך בתוך

זו פניה מהמציאות הגלויה אל הכוונה האלקית שמאחוריה, הנעשית מתוך שמחה בגילוי שה' הטוב הוא העומד מאחרי הצרה ואם רק נשוב ונפנה אליו, לפי כוונותיו, תתבטל הצרה.

ככח תשובה עילאה כזו – תשובה מאהבה ומשמחה – להפוך זדונות לזכויות^{טז}, לגלות כי כשם שבדינים הקשים של ה'

יש כוונה נסתרת טובה כך גם בעבירות שלנו היתה כוונה טובה, נסיון לא מוצלח לחפש את ה' או לפנות אליו (גם אם בהתרסה, מתוך רצון פנימי אמתי לתקשר אתו^{טז}). במבט העולה מהמלכות אל הבינה מתגלה "כי שם הוא אדם אחר" (וכשם שהאדם יכול לעשות זאת בעצמו, בתפלות, כך יתכן שליח שיתפלל עבור חבירו ויבין דבר מתוך דבר כי כוונתו הפנימית שונה ואף הפוכה מאיך שנראים המעשים הגלויים – כפי שידעו לגלות "סנוגורן של ישראל", רבי לוי יצחק מברדיטשוב, ושאר הצדיקים ההולכים בעקבותיו).

ניתן לדמות כאן את שינוי הצירוף למעבר מדיבור חיצוני, קשה וקשוח, החדור באי-הבנה – אנו בעוונותינו וה' בדינים הקשים במציאות – לדיבור ישיר ומלא רצון טוב, בו השיח מתרכך ומתמתק, צירופי האותיות משתנים (כשאותו המסר עובר בצורה נכונה) והמציאות כולה נמתקת.

למצוא חסד בדין

ביאור הבעל שם טוב עצמו, שיש למצוא חסד בדין, שייכת לספירת הדעת הכוללת חסדים וגבורות, המתכללים אלו באלו^{טז}. שרש הדין

מלכות בינה שבפירוש הקודם (שני פירושים שכנגד הדעת והבינה, כמבואר בפנים, בסוד "אם אין דעת אין בינה, אם אין בינה אין דעת") מקבלים חיה פעמים יחידה (סוד נבואת משה, "זה הדבר אשר צוה הוי"). רק חסד גבורה מלכות משלימים ל"כח ברבוע ורק בינה חסד גבורה עולה מחשבה (סוד חשבימה, ה"מי" שצריך לחבר ל"זאת", כנ"ל).

כז תקו"ז תקון כב (סז, ב).

כח ראה תענית כא, ב.

כט לקו"מ ח"א אות רפב.

ל וראה גם חובות הלבבות שער ההכנעה פ"ו (בהנהגה הרביעית של בעל הכניעה).

לא תהלים לז, י.

כד יומא פ, ב.

כה ראה הקדמת שכינה ביניהם הערה א (עמ' ט).

כו ורמז: חסד גבורה עולה ד"פ חסד – הכל חסד (כמבואר בפנים).

כז כאשר מחברים לחסד גבורה שבפירוש זה גם את

מצרף לחכמה

הביאור העיקרי של הבעל שם טוב^ג – שחורזו גם את שני ההסברים הקודמים – הוא עצם הסוד של שינוי הצירוף. הכח לשנות את הצירוף שייך לספירת החכמה – "מצרף לחכמה". פנימיות החכמה היא בטול^ד, וכאשר מתבטלים אל האין האלקי המחיה את הכל – "החכמה מאין תמצא"^ה שהיא-היא "החכמה תחיה בעליה"^ו – מתמוססות כל ההגדרות של המציאות וניתן לשנות את הצירוף כפי הצורך, ולפעול נסים שבבחינת "מי שאמר לשמן [השייך לפנימיות החכמה]^ז שידלוק יאמר לחומץ וידלוק"^ח (פעולת רבי חנינא בן דוסא, **החב"ד**ניק הראשון...), תפלה שכל ענינה דבקות באין האלקי, בבטול מוחלט, מאפשרת לגלות את החיות והרצון האלקיים בכל – החל מהחיות שבתוך תבות ואותיות התפלות עצמן, המתבטאת בחיות בתפלה (ובלימוד)^ט – ולגלות רצון חדש של ה' (דהיינו להפוך את ה-צרה ל-רצה). על מדרגה זו נאמר "עת צרה היא ליעקב וממנה יושע"^י – דווקא מתוך

המתפלל את מדת הדין למדת הרחמים, לרחם על הזולת ומתוך כך לעורר עליו רחמים).

מציאת נקודת הרחמים שיש בתוך הדין, ותקיעת הדעת בה, גם מחוללת שינוי של הצירוף. המציאות בה נמצא האדם היא צירוף הכולל גם ממדים של דין וגם של רחמים. אדמו"ר הזקן מסביר^כ כי האות הראשונה היא הגוברת בצירוף – כאשר לוקחים נקודה 'זניחה' של חסד ורחמים, בתוך מציאות כללית של דין, ומתמקדים בה 'שמים אותה בראש' וכך הופכים את הצירוף ואת משמעותו. אפשר לומר כי עצם הפניה בתפלה לה' היא גילוי של רחמים בתוך הדין – אני אמנם במיצר, אבל יכול לפנות מכאן אל ה' וכבר נפתח צהר-חלון של רחמים בתוך מציאות הדין. כשעוברים ל'תדר של רחמים',

בדיבור עם ה' ובוודאות

שהוא ברחמי נמצא כאן, מגלים נקודות אור וטוב בתוך המציאות, וכאשר מתמקדים בהן הן גוברות בצירוף, משנות אותן, והמציאות כולה נמתקת (ולעתים הסדר הוא גם הפוך: כדי שהאדם יוכל להתפלל ולעורר רחמים עליו לאתר במציאות 'חרך' של גילוי רחמי ה' ומתוך הרגשת נוכחות ה' ורחמי להתפלל ולהרחיב את אותו חרך, על דרך המסופר בסיפורי צדיקים רבים שדווקא כאשר מבקשי התפלה והישועה התחכמו להראות שהמצב אינו כה נואש ויש נקודת רחמים ותקוה במציאות יכול היה הצדיק לפעול בתפלתו וברכתו ישועה שלמה).

לעתים כדי

שהאדם יוכל להתפלל ולעורר רחמים עליו לאתר במציאות 'חרך' של גילוי רחמי ה' ומתוך הרגשת נוכחות ה' ורחמי להתפלל ולהרחיב את אותו חרך

לג שמופיע כעין ביאור לדברי רבו, אך בעצם הוא בחינה נוספת, מתאים להיות החכמה והבינה "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין".

לד ראה סוד ה' לראוי ש"א פ"ב (ונתבאר בשיעורים בסוד ה' ח"א), ובכ"מ. אם כן, שלש הדרכים הן **בטול תשובה**: חסד העולות יחד 832, ארץ ישראל (מקום המתקת הדינים בשרשם כו'), לב (כבוד) פעמים הוי' כו'. יחד עם בטול שמחה ייחוד (פנימיות חב"ד = חתך = חכמה בינה חסד גבורה) עולה הכל 1260 (יהלום לה), כח פעמים מה, הכל חכמה, אין (כח הפיכת הצירוף, המתבטא בשלש הדרכים, כנ"ל) – העולה מדת הדין **מדת הרחמים** (תוכן כל הענין – שהוא הענין הכללי של כל תורת החסידות וכל עבודת הצדיקים – להפוך דין לרחמים).

לה איוב כח, יב.

לו קהלת ז, יב.

לד ראה אמרי בינה שער הק"ש פנ"ד (גב, ד) ואילך. ועוד. לח תענית כה, א. וראה אור תורה מהמגיד ממעזריטש את פרה.

לט ראה הוספות לכש"ט השלם אותיות ח"ט.

מ ירמיה ל, ז (וראה לעיל הערה כב). "עת צרה היא ליעקב" ועוד "צהר תעשה לתבה" משלימים ל-2500, 50 ברבוע, גילוי שער היג' דבינה בו כל הדינים נמתקין בשרשם. יודגש שבפסוק כתוב "ועת" ב'ו' (ובכגון דא אפשר לדרוש

לב תניא, שער היחוד והאמונה פ"ב.

כל הצדיקים ידעו לסלק דינים שנגזרו על האדם אך דווקא הבעש"ט ידע להחליף את האותיות של הרעות הבאות ולא לבטלן

וחייבים להחליף את (צירופי) האותיות ולא לבטלן. הבעל שם טוב, שגילה כי "אין מזל לישראל"^מ, הוא היכול לחזור אל האין האלקי שבפנימיות המזל ולשנות אותו^מ. ה"עת צרה היא ליעקב" היא צרתו של יעקב, הנמצא במוחין דקטנות, כאשר "ידו אחזת בעקב עשו"^מ והוא שירוי בעימות ובמאבק המעיקים עליו ומיצרים לו (ו"כל המתעסק עם מנוול מתנוול"^מ), והכח להפוך צרה זו מיניה וביה הוא כחו של ישראל (בעל שם טוב) הפועל בגדלות המוחין שלו נצחון וישועה.

ולסיכום:

בינה	חכמה
שינוי הצירוף	העלאת המלכות לבינה
דעת	
מציאת חסד בתוך הדין	

ב. נועם אלימלך: תורה ותשובה

לנעם אלימלך יש סדרת דרשות, העוסקות בכל חלקי הפסוק "צהר תעשה לתבה, ואל אמה תכלנה מלמעלה, ופתח התבה בצדה תשים, תחתים שנים ושלישים תעשה". נתבונן בדרשות כסדר הפסוק – ולא דווקא כסדרן בנעם אלימלך – מהן עולה גם מבנה פנימי: **"צהר תעשה לתבה": בטול בלימוד התורה** את כח הפיכת הצירוף שרמוז ב"צהר תעשה לתבה" – שבכתר שם טוב נתפרשה בעיקר על תפלה – הוא דורש^מ על תיבות התורה: **"צהר תעשה לתבה" פירוש שהצדיק על ידי תבת התורה שלומד הנה הוא מהפך הצרה**

מד בעש"ט עה"ת לך כו; ע"פ שבת קנו, א.

מה וראה תענית כה, א עד כמה מופלא שינוי כזה.

מו בראשית כה, כו.

מז ראה תניא פכ"ח.

מח ד"ה "בענין אחר, צהר תעשה לתבה".

ה"עת צרה", על ידי חכמת הצירוף וההגעה למדת אין, זוכים ל**צהר**, לישועה^מ (מכח גילוי שע נהורין, אור הפנים של הכתר, האין העליון).

הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין (שיום ההילולא שלו, ג' חשוון, חל תמיד בסמיכות לפרשת נח) הדגיש^מ שדווקא זו היא היכולת המיוחדת של הבעש"ט,

כהסבר לדברי רמ"מ מויטבסק "היו היה דבר השם ביד הבעל שם ויגזור אומר ויקם, אחד היה ומהקדמונים לא קם כמוהו ואחריו על עפר מי יקום"^מ. לכאורה, מצינו מתלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידי שחוללו מופתים בשמים ובארץ – ומהו יחודו של הבעש"ט? הסביר הרה"ק מרוז'ין כי כל הצדיקים ידעו לסלק דינים שנגזרו על האדם "מפאת גזרה הבאה לעונש חטא או לענין אחר הידוע לתמים דעים ית"ש", אך דווקא הבעש"ט ידע להחליף את האותיות של הרעות הבאות "מפאת מזלו הרע של האדם שנולד בו, שממנו נמשכין עליו הסבות הרעות ר"ל" – שם אי אפשר 'לסלק' את האותיות, הקשורות עם עצם קיומו וחיותו של האדם,

את הביטוי עם ו החיבור או בלעדיה, (כידוע) – "ועת" עולה רחל רחל, שמתוך ה"ועת צרה" של עקרותה נתנה במסירות נפש את בלהה שפחתה "וממנה יושע" כשנפקדה ונבנתה ממנה. "ועת צרה היא ליעקב" עולה 999, סוד "לפני אחד מה אתה סופר" (ספר יצירה פ"א מ"ז), רמז לשינוי הצירוף על ידי חזרה לאין. "ועת צרה היא ליעקב" ועוד "צהר תעשה לתבה" = 2506 = ז"פ משיח, רמז לכח המשיחי המיוחד שיש כאן (כחו המיוחד של הבעל שם טוב, כמוסבר בפנים בסמוך).

מא הממוצע בין צרה לישועה הוא 343 (צרה גדולה, אותה יש להפוך) – ז פעמים ז פעמים ז, "גשם נדבות" (תהלים סח, י) שהוא סוד "שבעתים כאור שבעת הימים" (ישעיה ל, כו ועיי"ש ברש"י), גילוי "כצאת השמש בגבירתו" (שופטים ה, לא), גילוי החסדים המכוסים בתוך מה שנראה היום כרע גלוי המתגלה ל"שמחים ביסורים" (שבת פח, ב וראה תניא פכ"ו).

מב הובא בקונטרס מאירת עינים – ההקדמה לבעש"ט עה"ת – אות ט (נשמע ממחבר הספר בית רבי).

מג פרי הארץ מכתב יט.

לצרה.

עולה **אלהי**, חלק המילוי של שם **עב** – **יוד** הי **ויו** הי – שענינו אחדות גמורה, "אחד האמת" השורה בספירת החכמה¹³).

כלומר, הבטול לדבר ה' שמופיע בתוך הלימוד ומאיר את התבה מאפשר לגלות ולחוש את אותה אחדות גם כשמתבוננים בפרטי העולמות, ששרשם בפירוט של הבינה מתוך נקודת החכמה (שהרי החכמה והבינה הן "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"¹⁴ ואחדות החכמה מאירה בבינה ושומרת שהפרטים שבה לא 'יתפזרו')¹⁵. אז ניתן לזכות לתפלה כזו שמקשרת את כל הפרטים לשרשם בבינה, לעורר רחמים ולהמתיק את הדינים בשרשם (בדומה להסבר של המתקת הדינים שאמר הבעל שם טוב בשם רבו), כפי שהוא מסביר¹⁶:

... שהגזרות והדינים בטלים על ידי שהצדיק מעלה אותם השמים למעלה אל הקדושה, וזהו "ואל אמה תכלנה מלמעלה", דהיינו שתעשה צהר לתבה, רוצה לומר שתאיר תפלתך כאבן טוב לבטל הדינים והגזרות מישראל. ועל ידי מה תוכל לבטל הדינים? אמר הכתוב "ואל אמה", רוצה לומר "אמה" לשון "אם", דהרחמים עליונים נקראים אם המרחפת על בנים ומרחמת עליהם. והיינו "ואל אמה", רוצה לומר אם העליונים, לשם תכלנה את הדינים בהעלותם למעלה.

"ופתח התבה בצדה תשים": עבודת התשובה

הגמרא¹⁷ מסבירה שצורת האות ה, בה

רוס"ת עולים יבק, 7 פעמים 16 ואמ"ת עולים רלא, משולש 21, 7 פעמים 33).

נו תניא פל"ה בהגהה. ראה פלה"ר ד"ה "ואשה אחת" פ"ד (סא, ד).

נד ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א ככג, א.

נח וראה גם בספר אור הגנוז לצדיקים ד"ה "בספר תניא" ש"ואל אמה תכלנה מלמעלה" היינו "מדת היראה [עילאה], מדת חכמה ובינה שהם 'אימה'".

נט ד"ה "או יאמר ואל אמה".

ס מנחות כט, ב.

את הכח של הצדיק להפוך את הצירוף על ידי הגעתו לבטול ולמדרגת אין הוא משייך בעיקר לתורה – "אורייתא מחכמה נפקת"¹⁸. גם צדיק שאינו יכול להגיע לאין בדבקותו בתפלה – ככח המיוחד של הבעל שם טוב – יכול להתבטל בלימוד התורה לדבר ה' (כעונה אחר הקורא¹⁹), ואז יש לו כח של "מאן מלכי רבנן"²⁰ לשנות את המציאות (כדרשות חז"ל על הפסוק "לאל גמר עלי"²¹).

"ואל אמה תכלנה מלמעלה": להחזיר הכל לאחדות

הכח של הארת התבה מאפשר לגלות אחדות בכל העולמות²²:

"צהר תעשה לתבה".
פרש רש"י "אבן טוב".
יש לומר הרמז: "תבה"
היינו המלה ותבה שאדם מוציא מפיו, צריך לראות שהתבה הזאת תאיר אור גדול כאבן טוב. * "ואל אמה תכלנה מלמעלה", רמז "אמה" הוא רמז על האחדות גמור, שהצדיק צריך לילך באחדות גמור בעולמות עליונים. *

התבה נמדדה באמות רבות, הממדים המציאותיים של העולמות, אך כאשר מאירים את התבה אפשר לגלות גם בכל העולמות שהכל נכלל ב"אמה" אחת – האחדות הגמורה²³ של "אלהינו מלך העולם"²⁴ האחד והיחיד (אמה

גם צדיק שאינו יכול להגיע לאין בדבקותו בתפלה יכול להתבטל בלימוד התורה לדבר ה' ואז יש לו כח של "מאן מלכי רבנן" לשנות את המציאות

מט זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

נ ע"פ סוכה לח, ב. וראה תו"א יתרו סז, ב.

נא ע"פ גיטין סב, א.

נב תהלים נז, ג.

נג ד"ה "צהר תעשה לתבה".

נד ראה גם נועם אלימלך סוף פרשת תרומה.

נה ראה סה"מ תרצ"א עמ' קיד ובנסמן שם. בכ"מ ("אלהינו מלך העולם" = 343, 7 בחזקת 3, וכנ"ל הערה מא);

האחדות שמצליח האדם לגלות בתורה ובתפלה, ובעיקר בעבודת התשובה, נותנת כח להשפיע על העולמות התחתונים הכלולים באדם עצמו ולתקנם

(תשובה עילאה, מתוך שמחה ואהבה, כנ"ל) ואילו בעל-תשובה הוא סוד המלכות-העטרה (ש"רגליה ירדות מות"ס^ה), הפתח התחתון של ה-ה) בה נדרשת תשובה תתאה, אך בסופו של דבר היא נעשית כתר-עטרה לעולמות התחתונים (אליהם נפלה ומהם היא מעלה את כל הניצוצות), כפי שיוסבר לגבי סיום הפסוק.

"תחתים שנים ושלשים תעשה": תיקון העולמות

את סיום הפסוק, "תחתים שנים ושלשים תעשה" דורש הנועם אלימלך באופנים שונים – על יסוד דברי רש"י "עליונים לאדם, אמצעים למדור, תחתיים לזבל" – על שלשה עולמות שצריך לתקן^ט:

והתחזק עצמך בכל פעם יותר, עד שתתקן עצמך בכל שלש העולמות שצריך האדם לתקן, דהיינו עולם השפל ועולם הגלגלים ועולם המלאכים... והם מרומזים בגוף האדם... הוא מסביר^ט שיש כאן רמו לצדיקים-בינוניים-רשעים (שהצדיק הגמור צריך לתקן את כולם במעשיו), ובעצם לשלש תקופות בחיי האדם עצמו:

שבנערותו הוא עוסק בדברים שפלים ומאוסים, ואמצע שניו הוא עוסק בענייניו, עולם הזה, צריך לראות לתקן הכל על פנים בשלישים, המה סוף שניו, לבל יאסף עם חטאים נפשו.

כלומר, האחדות שמצליח האדם לגלות בתורה ובתפלה, ובעיקר בעבודת התשובה בשתי דרגותיה, נותנת כח להשפיע על העולמות התחתונים הכלולים באדם עצמו ולתקנם.

נברא העולם הזה, רומזת לכך שישנו פתח תחתון המאפשר לרשעים לצאת-ליפול ("בא לטמא פותחין לו") אך ישנו גם פתח עליון-צדדי דרכו ניתן לחזור ולהכנס, פתח שנועד לתת מקום ולסייע לבעלי תשובה. הנועם אלימלך מסביר שלפתח התשובה הצדדי רומז הפסוק "ופתח התבה בצדה תשים".

יש כאן רמו גם לעבודת

התשובה התמידית, שאינה על חטא דווקא, הנדרשת מכל צדיק^{טא}:

"ופתח התבה בצדה תשים", רמז שהצדיק צריך להיות תמיד בתשובה.

וגם הדרכה של התחזקות לחוטא ופושע שצריך מחילה על עוונותיו ועליו לדחוק את עצמו כדי להתחיל את דרך התשובה^{טב}:

"ופתח התבה בצדה תשים – רוצה לומר שהתורה מלמדת אותנו העיקר התחלת והחזיק לבוא בקדושה, וגם שנראה לאדם קשה מאד אף על פי כן ידחוק עצמו בעל כרחו, עד שמן השמים ירחמוהו... דהינו בפתח קטן צריך הבעל תשובה לדחוק עצמו, עד שמן השמים ירחיב לו. וזהו "ופתח התבה", היינו הפתח של התבודדות, "בצדה תשים", דהיינו שתכנס בפתח קטן ודחוק, והתחזק עצמך בכל פעם יותר...

עבודת התשובה בכלל שייכת לבינה (כנ"ל), אך היחס בין שתי המדרגות הוא יחס בין תשובה עילאה לתשובה תתאה. ה"צדיק יסוד עולם"^{טג} הוא היסוד שצריך לעלות בתשובתו עד לבינה^{טד}

סא ד"ה "ופתח התבה בצדה תשים".

סב ד"ה "או יאמר ופתח התבה בצדה תשים".

סג משלי י, כה.

סד שרש היסוד הוא בבינה, בסוד "שאלו מרחבות הנהר" (בראשית לו, לד) ובסוד הקשר של יוסף הצדיק ("יפה תאר יפה מראה") לאמו ("יפת תאר ויפת מראה").

סה משלי ה, ה.

סו ד"ה "או יאמר ופתח התבה בצדה תשים".

סט ד"ה "או יאמר ואל אמה".

סדר הפירושים

אם כן, יש כאן סדר פנימי שלם: הפירוש הראשון של "צהר תעשה לתבה" שייך במובהק לחכמה ("אורייתא מחכמה נפקת"); הפירוש השני הוא הארת החכמה אל הבינה – גילוי האחדות בתוך הפרטים, "ואל אמה תכלנה מלמעלה"; עבודת התשובה עצמה שייכת לבינה (בתשובה עילאה), והיא מאירה עד למלכות (בתשובה תתאה); בסופו של דבר המלכות צריכה להאיר בעולמות התחתונים בי"ע ולתקנם^ט.

ולסיכום:

חכמה "צהר תעשה לתבה"

הארת החכמה בבינה "ואל אמה תכלנה מלמעלה"

בינה "ופתח התבה בצדה תשים" (תשובת הצדיק)

עטרה "ופתח התבה בצדה תשים" (תשובת החוטא)

בי"ע "תחתים שנים ושלישים תעשה".

אם הבעל שם טוב דבר

בעיקר על הכח להמתיק

דינים 'מלמעלה', בתפלה,

אצל הנועם אלימלך יש

כאן התפשטות לעבודה

בתוך המציאות – כאשר

האחדות אליה ניתן

להגיע בלימוד התורה

נמשכת לעבודת התפלה

המתמיקה את הדינים

בשרשם, מתפשטת עוד

אל התשובה הנדרשת

(מהצדיק ועוד יותר

מבעל-התשובה שנפל)

בעולם הזה מרובה

הפרטים ומגיעה עד לתיקון הפירוד, הפסולת

יש פתחים רבים
לצאת בהם
מחשך הקליפות
והחטאים, אך
"הכסיל בחשך
הולך" ואינו רואה
אותם. כיצד
ניתן לזכות לאור
ה' שיאיר את
עיניו למצוא את
הפתחים?

והחטאים השפלים והמאוסים שבעולמות
התחתונים.

ג. ליקוטי מוהר"ן: דיבורים של אמת

"פתח דבריך יאיר מבין פתיים"

רבי נחמן מברסלב מפרש^ט את עבודת "צהר תעשה לתבה" ביחס למי שכלוא בחשך העולם הזה – ובפרט מי שנפל בחטאים – שהסטרא אחרא סובבת אותו מכל צד ומקשה עליו מאד לדבר לפני ה'. הוא מסביר שאליבא דאמת, יש פתחים רבים לצאת בהם מחשך הקליפות והחטאים, אך "הכסיל בחשך הולך"^ע ואינו רואה אותם. כיצד ניתן לזכות לאור ה' – "הוי' אורי וישעי"^{עא} – שיאיר את עיניו למצוא את הפתחים?

מסביר רבי נחמן שהעיקר שעל האדם לדבר לפני ה' דיבורים של אמת, לפי מדרגתו שלו ("אף על פי שאי אפשר לו לדבר שום דיבור בתפלה ותחנונים, מגודל החשך והבלבול המסבב אותו מאד מאד מכל צד, אף על פי כן על כל פנים יראה לדבר הדיבור באמת, באיזה מדרגה נמוכה שהוא. כגון למשל שיאמר ה' הושיעה' באמת, אף על פי שאינו יכול לדבר בהתלהבות והתעוררות כראוי, אף על פי כן יאמר הדיבור באמת כפי מה שהוא") – "והמשכיל המבין יש לו להתפלל כל ימיו שיזכה פעם אחד כל ימי חייו לדבר דבור אחד של אמת^{עב} לפני ה' כראוי". "חותמו של הקב"ה אמת"^{עג}, וכאשר זוכה

ט סט לקו"מ קיב (ובקיצור נכללו הדברים בלקו"מ ט, ג – תורה שנאמרה מאוחר יותר – ראה ח"י מוהר"ן אות ג). יש להעיר שתורה זו נאמרה כשיחה אישית בה קירב רבי נחמן את רבי נתן, שהרגיש אז שריו בחשך ובמיניעות (ראה אבניה ברזל אות יא), ואף מופיעות בהמשכה שאלה של רבי נתן על הדברים ותשובה של רבי נחמן עליה.

ע קהלת ב, יד.

עא תהלים כז, א.

עב **דבור אחד** = 225 = יה ברבוע. **אמת** = יהו ברבוע. יחד = 666 = יה יהו במשולש.

עג שבת נה, א.

סח ורמז: כל הפסוק (שארבעת חלקיו נדרשו כאן) עולה 6786 = 9 פעמים 13 פע חן כו'. יחד עם הקומות שנזכרו כאן – **חכמה בינה עטרה בריאה יצירה נשיה** – עולה הכל 8128 משולש 127, שהוא המספר המשוכלל ה'4 (החל מ'6: 28 28 496 8128 = 8658 = 13 פעמים 666 כו' = 6786, הפסוק כולו כנ"ל, ועוד 1872, **חסד** פעמים הוי').

האדם נמצא עדיין בתוך החשך, ומכח היכולת שלו לפנות אל ה' מתוך האמת הנמוכה שלו הוא ימצא את הפתח לצאת מתוך החשך

מוהר"ן, עוסק בבידור מושג החן – החן האמתי הקדוש לעומת "שקר החן"^{טז} שנפל לקליפות – ולכן מתאים שיסביר שהתיקון שצריך לעשות "נח מצא חן"^{טז} הוא דבור אמת שנקרא כאן "צהר"^{טז}.

מדרגות של אמת

אם אצל הבעל שם טוב ורבי אלימלך ה"תבה" היא התבות הקדושות של התפלה והתורה – אצל הצדיק, או אצל בעל תשובה שנדחק ומתעלה – אצל רבי נחמן מדובר בתבות הדיבור הפשוטות של האדם, המסובב בחטאים ובמניעות, אך העיקר הוא דבורי אמת לפי מדרגתו של האדם. כלומר, כאן האור הוא אמת קיומית פשוטה, כאשר האדם נמצא עדיין בתוך החשך, ומכח היכולת שלו לפנות אל ה' מתוך האמת הנמוכה שלו הוא ימצא את הפתח לצאת מתוך החשך.

לכאורה, אם הדרישה היא בסך הכל לדבור של אמת לפי מדרגתו שלו, מדוע יש כאן 'הפלגה' כזו (עד שהמשכיל מבין שעליו להתפלל כל ימיו שיזכה לדבור אחד של אמת)? הדרגה הגבוהה ביותר של אהבת ה' היא "בכל מאדך"^{טז}, שמובנה אהבה בלי־גבול (מעבר לגבולות־האישיות של "בכל לבבך ובכל נפשך"), ואף על פי כן מודגש בחסידות^{טז} שאין מדובר אלא ב"מאד" שלך ("מאדך") – מדרגת בלי־גבול יחסית, לפי גבולותיו של האדם, ולא בלי־גבול אמתי (ויתכן אף שבעבור אדם אחר זו מדרגת אהבה מדודה

האדם לדבר דיבורי אמת לפני ה' מאיר לו אורו של הקב"ה ומתקיים בו "פתח דבריך יאיר מבין פתיים"^{טז} – הפתי, שבהיותו בחשך לא ראה את הפתח, זוכה לחכמה־אור הפותחת לו פתח (סוד נקודת הפתח, שכנגד חכמה^{טז}, כח החכם־הצדיק עליו נאמר בזהר "פתח רבי..."), וכדלקמן).

על כך הוא דורש "צהר תעשה לתבה" – כלומר, שתדבר

דבורי אמת המאירים". דיבורי האמת הללו הם בסוד "אמה" (רבי נחמן דורש שהיינו סוד אש־מים מהם כלול הדבור היוצא מ־ה מוצאות הפה, ויש להוסיף ש"אמה" נוטריקון אמת־אמונה), אליהם משתוקקים ונכספים מלמעלה – "ואל אמה תכלינה [לשון כלות הנפש והשתוקקות] מלמעלה". באמצעות דיבורי האמת הללו זוכים ל"פתח התבה בצדה תשים" – למצוא את הפתח גם בתוך החשך ה"צדה", חשך קליפת עשו הצד ציד וסובב את האדם מכל צד (ההתמודדות עם קליפת עשו נרמזת בריבוי לשונות העשיה בנוגע לתבה: "עשה לך תבת עצי גפר קנים תעשה את התבה... וזה אשר תעשה אתה... צהר תעשה לתבה... תחתים שנים ושלשים תעשה" ואזי "ויעש נח ככל אשר צוה אותו אלהים כן עשה"^{טז}).

רבי נחמן, החל מהתורה הראשונה בלקוטי

עד תהלים קיט, קל. "פתח דבריך יאיר" עולה אחד פעמים טוב (השראה של יא). דבורי אמת עולה ג"פ יאיר.

עה ראה תקו"ז תקון ע (קכט, ב).

עו יש כאן ז לשונות עשיה – ה בצווי ויב בצצוע, בסוד חלוקת זהב. ביז הלשונות יש הוי אותיות. לשונות הביצוע, "ויעש... עשה" (ז אותיות כנגד ז המלים) = "לעיני כל ישראל" (761, השראה 20). כל ז הלשונות = 4236 = 12 פעמים 353, זה פעמים שמחה ("סוד הוי' ליראיו" כו). נעוץ סופן בתחלתן, מלשון הצווי "עשה" ללשון הביצוע "עשה" (אותיות השרש), כאשר באמצע יש ד"פ "תעשה" ופעם אחת "ויעש". אם נוסיף בהתחלה "עשה לך" ובסוף "כן עשה" יעלה הכל 66 (היה הוה יהיה = יכול) ברבוע.

עד משלי לא, ל.

עח בראשית ו, ח.

עט והרמזים: נח צהר = שמחה = "סוד הוי' ליראיו" וכו'. במי' (מן חית צדי הא ריש) = 1144 = הוי' פעמים מד (מילוי הוי' הנמוך ביותר). צר של צהר = ה פעמים נח חן – כאשר היה שבאמצע היא הכח לצאת מן המצר אל המרחב.

פ דברים ו, ה.

פא ראה לקו"ת תצא לט, ד. ובכ"מ.

שתי מדרגות, מי שהוא במדרגת אמת האמת, הוא מאיר בעצמו, וזה "יש אומרים" אמרי אמת שהם "אבן טוב" שמאיר מעצמו, ו"יש אומרים" שהם אמרי אמת, אך לא במדרגה הנ"ל, והם "חלון", כי יוכל אחד להאיר בו כמו בחלון, כי זה החילוק שבין אבן טוב לחלון, כי האבן טוב מאיר בעצמו, והחלון אין מאיר מעצמו, רק שדבר אחר, כגון השמש וכיוצא בה, יוכל להאיר בו.

יש אמת של מי שהוא בעצמו צדיק אמת, ויש אמת של מי שעדיין לא זכה כך, אך יש לו את כח ההתקשרות – כח האמת של היסוד – להתקשר לצדיק אמת שיאיר בו. רמז לשתיהן הבחינות יש בחבור המושגים **צהר-אמת**, העולים יחד **משה-יהושע** – "משה אמת"⁹⁹ הוא בחינת האמת האמת, ה"אבן טוב" המאיר בעצמו כשמש ("פני משה כפני חמה"¹⁰⁰), ותלמידו יהושע הוא ה"חלון" שמאפשר לשמש להאיר בו ("פני יהושע כפני לבנה").

מוסבר¹⁰¹ שבכללות ישנן אפילו שלש מדרגות של אמת: "שפת אמת"¹⁰², אמת ואמת לאמת ("אמת האמת" בלשון רבי נחמן כ"אן). אפשר להסביר ששתי המדרגות הראשונות הן מדרגות של חלון – חלון חיצוני יחסית, שפותח פתח באטימות החשוכה לגילוי מסוים של מציאות אובייקטיבית הקיימת בעולם¹⁰³, וחלון פנימי

ומוגבלת). אכן, כאשר האדם נותן מצדו את ה"בכל מאדך" שלו מתגלה מלמעלה ה"מאד" האמת, הבלגיגול שמצד ה' יתברך. כך גם כאן, האמת של האדם היא אמת מוגבלת, חלקית ומקומית, אך היא מגלה את "אמת הוי' לעולם"¹⁰⁴ של "הוי' אלהים אמת"¹⁰⁵. אכן, כדי לומר לפני ה' דבור אחד של אמת – אפילו במדרגת התחונתה של האדם – עליו לצאת מגבולות מציאותו העכשווית, לפנות אל ה' בכל מאודו.

בכל אופן, רבי נחמן מדגיש שיש מדרגות רבות של אמת ושל הדרך להתעלות מדבורי האמת הפשוטים עד ל"אמת הנכון", ובפרט הוא מחלק את האמת לשתיהן מדרגות, כשני פירושי רש"י ל"צהר":

ויש בזה כמה מדרגות, ומי שזוכה לבחינות אמת האמת, אזי ה' הוא אור לו, ואזי הוא מאיר בעצמו, כי נתלבש בו אור ה'. אך מי שעדיין לא הגיע למדרגה עליונה של אמת, ועל כל זה הוא במדרגה של

אמת, אף כי אינו מאיר בעצמו, מאחר שלא הגיע לאמת הנכון, על כל זה האמת הועיל שיוכל אחר להאיר בו....

ועל זה פרש רש"י "יש אומרים אבן טוב וכו' ויש אומרים חלון"¹⁰⁶. זהו שאמרנו, כי יש

99 פב תהלים קיז, ב. פג ירמיה י"ג.

100 ברש"י כתוב "חלון" ו"אבן טובה", המשלימים ל"ג אחד-אהבה) ברובע (כל לשון רש"י, "אבן טובה המאירה להם" יחד עם "חלון" עולה 800, הרבוע הכפול של 20, כאשר ממוצע כל אות מִסֵּד האותיות שכאן הוא 40), אך בספה"ק (כאן וכן לעיל בנועם אלימלך) מובא "אבן טוב" (סוד 70 פנים לתורה). והרמז: **צהר חלון אבן טוב עולה בעל**

שם טוב (זך פעמים טוב), מתאים לתורה יסודית ועיקרית של הבעל שם טוב. כפי הכתיב ברש"י – **צהר חלון אבן טובה** – עולה הכל ח פעמים חן-יח.

101 פה נתחומא קרח יא. ורמז: **צהר ר"ת צדיק הוא רשע**, צדיק המחזיק עצמו רשע, כשהוא המקיים בעצמו "היה בעיניך כרשע" (נדה ל, ב), וכן רשע הוא צדיק, רשע המחזיק עצמו כצדיק (לגרועותא) או בעל תשובה היוצא מכלל רשע ונכנס לכלל צדיק (למעלותא). והנה, **צדיק הוא רשע** (וליהפך) עולה **משה אמת** (ועולה **השתפא**, השם הקדוש הרומז לשנה דגן, ה**תשפ"א**)!

102 ב"ב עה, א.

103 ראה ד"ה "אחרי הוי' אלהים" תרכ"ט. ראה באורך שיעור כ"ד מנחם-אב ע"ח פ"ב (ובכ"ד).

104 משלי יב, יט.

105 פט ויש לומר בדרך מליצה ש"חלון" היינו אור 'חילוני' ואילו "אבן טובה" היא כסוד "אין טוב אלא תורה" (אבות פ"ו מ"ג;

יש אמת של מי
שהוא בעצמו
צדיק אמת, ויש
אמת של מי
שעדיין לא זכה
כך, אך יש לו את
כח ההתקשרות
- כח האמת של
היסוד - להתקשר
לצדיק אמת
שיאיר בו

בעולם שלנו, הצר והמגבלה, אפילו התורה והתפלה מוגדרות ומצומצמות ודווקא עבודת האדם יכולה להרחיב אותן ולהאיר בהן אור אין סוף

עצמו – נח נצטווה להפוך את הצרה שהתרגשה על העולם לצהר, לבלום את המבול, אך לא עשה זאת. אך בהמשך להסבר הכללי בתורת החסידות – מהבעל שם טוב ואילך – ש"תבה" מתייחסת לתבות התורה והתפלה מחדש הרבי שהצרה שיש להפוך לצהר היא גם בתבה גופא. כלומר, "צהר תעשה לתבה" אינו רק דרך להפוך לצהר את הצרה שבמציאות, מכח התבה (עם כל האור והחיות שצריכים למצוא-לעשות בתוכה), אלא שהפיכת הצרה לצהר נוגעת לתבה עצמה. כיצד ניתן לומר שתבת התורה או התפלה היא 'צרה' ומה המשמעות של הפיכתה לצהר? מסביר הרבי:

אך ביאור הענין הוא דהנה ידוע דהגם שהתורה כולה שמותיו של הקב"ה, ונמשכה מלמעלה [כנ"ל], וכל התורה כולה קדושה בקדושת אמת כו', אבל מ"מ המושכת למטה הוא באופן כזה שיש בה מדידה והגבלה... ועל ידי עבודת האדם בלימוד התורה פועלים הוספה בתורה, בלשון הזהר "לאפשא לה", עד שתהיה "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים". וזה ענין צרה לצהר בתורה. דשורש תיבת צרה הוא מלשון צר [ענגבל"א²³], מקום צר ומגבל. ועל ידי עבודת ישראל מהפכים הצרה לצהר, דתמורת זה שהתורה כפי שהיא למטה מצד עצמה היא באופן דהגבלה [צרה] פועלים שתהיה באופן דצהר לשון אור, שאמיתית ענין האור הוא שמאיר בכל מקום בלי מדידה והגבלה.

ועל דרך זה הוא ענין "צהר תעשה לתבה" בתיבות התפלה, דהתפלה מצד עצמה היא במדידה והגבלה, "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", היינו שמצד עצמה הוא ענין

המאפשר לאור הצדיק לחדור פנימה ולחולל שינוי – ורק המדרגה השלישית היא מדרגה של "אבן טוב", אור עצמי לו זוכה האדם. אך אפשר גם להסביר ש"שפת אמת" היא מדרגת החלון – שאינו אמת מצד עצמו, אלא רק מה שסובב את האמת ומכיל אותה – ואילו ה"אמת" וה"אמת לאמתו" היינו שתי מדרגות של "אבן טוב"²⁴, הראשונה בתפלה-של-אמת

והשנייה בבטול המוחלט בלימוד תורת-אמת²⁵. הדבור הפשוט של אמת, כשהאדם מודע באמת למדרגתו ופונה ממנה אל ה', מאפשר לו להפנים את האור ולהתעצם עמו עד שהוא זוכה למדרגות נעלות של דבורי תפלה ודבורי תורה שהם בגדר אבנים טובות ומאירות מצד עצמן.

ד. הרבי מליובאוויטש: הארת המטה

הרחבת תבות התורה והתפלה

הרבי מביא²⁶ את פירוש הבעל שם טוב הידוע, ש"צהר תעשה לתבה" היינו הפיכת צרה לצהר, קודם כל בהקשר של המבול

ברכות ה, א), "תורה אור" (משלי ו, כג) – אור אובייקטיבי ואור סובייקטיבי, וד"ל (ולפי זה יש לומר ש"צהר" נועד להאיר חדר מיוחד בתבה, חדר של נאורות והשכלה – מתאים לשאלת הרבי בשיחה המצוטטת לקמן כיצד "צהר" אחד יכול להאיר את התבה כולה – אלא שיש אומרים שאותו חדר היה אוניברסיטה ויש אומרים שהיה ישיבה... כאשר שתי הבחינות נמשכו אחר כך בישיבות של שם ועבר, ואכמ"ל).

צ' וראה עד"ז תו"א משפטים ד"ה "ויראו את אלקי ישראל" בסוד אבני התורה, אבנים טובות העשויות בידי שמים, ואבני התפלה, "לבנת הספיר" המאירה העשויה בידי אדם.

צא ורמזי שני האופנים: חלון חלון אבן טוב עולה ג"פ (ממוצע) אלהים. חלון אבן טוב אבן טוב עולה ג"פ (ממוצע) 78 (ג"פ הוי', סוד שם של יב אותיות).

צב ד"ה "צהר תעשה לתבה" תשמ"ז.

צא 'ענג' באידיש (צר) רומז לסוד "אין בטובה למעלה מענג ואין ברעה למטה מענג" (סי' פ"ב מ"ד).

של מדידה והגבלה, "ארצה", ועל ידי העבודה מגיעים ל"שמיימה", בחינת שמים, המרחב שלמעלה, עד ל"השמיימה" בה' שלמעלה משמים סתם, בחינת מרחב העצמי.

בעולם שלנו, הצד והמוגבל, אפילו התורה והתפלה מוגדרות ומצומצמות (דבר המתבטא יותר מכל באותיות ובתבות התורה והתפלה, המוגבלות ומגבילות בטבען, בהיותן ה'דומם' ביחס להשכלות ולרגשות וכו' שיש בהן¹⁷), ודווקא עבודת האדם – "תעשה" – יכולה להרחיב אותן ולהאיר בהן אור אין סוף.

הדגש על עבודת המטה

הרבי מסביר כי המצר עצמו – הגורם

להרגשת המצר וקריאת

האדם מתוכו – מביא

בסופו של דבר את

המרחב, בסוד "מן

המצר קראתי יה ענני

במרחב יה"¹⁸ (ומוסיף

כי זו עבודה קבועה, בכל

ראש השנה, וממנו היא

מתפשטת לסדר העבודה

שבכל יום, בו מתחילים

מכיוון וקבלת עול וממנו

מתפשטים ומתרחבים עד

אין סוף). ה' רוצה דירה

בתחתונים¹⁹, ודווקא פה

– בעבודתנו שלנו – אנחנו יכולים לגלות את

המרחב העצמי שלו.

בעבודה זו עצמה יש שני אופנים, כשני

פירושי רש"י ב"צהר", המשקפים את החלוקות

הכוללות ביותר בקוי העבודה בעולם (מלמעלה

למטה ומלמטה למעלה, "סוד מרע ועשה טוב"²⁰,

תורה ותפלה):

והנה בכללות עבודה זו דהפיכת הצרה

לצהר, מן המיצר אל המרחב, יש ב' אופנים,

העבודה מלמעלה למטה והעבודה מלמטה

למעלה. וזהו תוכן ב' הפירושים דתיבת צהר,

"יש אומרים חלון ויש אומרים אבן טובה",

ובלשון המאמר, שהאור דחלון הוא המשכת

האור דז"א במלכות. מה שאין כן ענין אבן טובה

היינו שהמלכות עצמה [בחינת אבן] מאירה.

ובעבודת האדם הוא ההפרש בין "סוד מרע"

[הסרת המונע] "ועשה טוב", ובכללות יותר

הם ב' אופני ההליכה, ההליכה מלמעלה למטה,

תורה, והליכה מלמטה למעלה, תפלה.

הרבי ממחיש כיצד עושה האדם "צהר

לתבה" בתורה ובתפלה, בעבודות שנוספות על

עצם לימוד התורה ועל עצם התפלה:

ובב' אופני עבודה אלו צריך להיות "צהר

תעשה לתבה", "תעשה" ד"יקא, עבודת האדם

בזה, שיהיה מן המיצר אל המרחב. דזהו מה

שלימוד התורה צריך להיות בהקדמת ברכת

התורה, "ברכו בתורה תחלה", המשכת נותן

התורה בתורה על ידי עבודת האדם. [ועוד

זאת, דעצם ברכת התורה ניתקנה על ידי אנשי

כנסת הגדולה, מעשינו ועבודתינו]. ועל דרך זה

בתפלה, דהגם שתפלה מצד עצמה היא ענין

נעלה ביותר, שעומד כעבדא קמיה מריה כו',

מכל מקום צריך להיות בהקדמה לזה עבודת

האדם בצדקה, "יהיב פרוטה לעני והדר מצלי".

כלומר, בתורה, שהיא ההילוך מלמעלה

למטה (עבודת "חלון"), יש לקשר את הדברים

לשרש גבוה יותר (להגיע עוד יותר "מלמעלה"),

לנותן התורה, ובתפלה, שהיא ההילוך מלמטה

למעלה (עבודת "אבן טובה"), הדגש הוא דווקא

על כח העשייה ההשפעה של המטה מצד עצמו

(לא די להתפלל על העני, לעורר רחמים, אלא

יש לעשות משהו למענו בפועל, מצדנו שלנו).

יושם לב כי הרבי בעצם הפך את היוצרות

ביחס לפירושים הקודמים: אם קודם התורה

צד ראה מאמרי אדה"ד תקס"ח ח"א עמ' מה; אה"ת דברים ח"ו עמ' ב'ש. ובכ"מ.

צה תהלים קיח, ה.

צו תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.

צז תהלים לד, טו; לז, כז.

בסופו של דבר, מכח העבודה של האדם בעולם, לא רק שניתן להאיר בו את האור שלמעלה מהטבע אלא שהטבע עצמו הופך לאבן טובה ומאירה, תכלית הגילוי של "דירה בתחתונים"

"צהר" לתיבה – להכניס ולגלות אור אלקי בעולם; וזה יכול להיות בב' אופנים:

הדרך הראשונה היא לעשות "חלון". והיינו, כי באמת ישנו אור האלקות בעולם, וכידוע שהבעלי עסקים יכולים לראות השגחה פרטית בעניני העולם שלהם, ועוד יותר מאלו הנמצאים כל ימיהם בד' אמות של תורה ותפלה. אלא שבכדי להגיע לזה, צריכים להסיר ההעלם וההסתר שישנו על האור האלקי – להסיר את

לבוש "הטבע", שהוא הסתר על אלקותו ית' שלמעלה מהטבע. וזוהי מדריגה ראשונה בעבודת האדם, לעשות "חלון" בהמחיצה וההסתר ד"טבע", שיאיר בעולם אור האלקי שלמעלה מהטבע.

ואחר שכבר נעשה ה"חלון" במחיצה של "הטבע", שמאיר בעולם האור שלמעלה מהטבע, הרי זו נתינת כח להאדם, להתעלות ולהגיע למדריגה ואופן נעלה יותר בעבודת ה': "ויש אומרים – אלו שכבר עשו החלון – אבן טובה המאירה להם" – היינו לא רק שמסירים ההעלם וההסתר דלבושי הטבע, אלא שמהפכים הטבע עד שנעשה הוא עצמו ענין של אור וגילוי – "אבן [עצמה – נעשית אבן] טובה המאירה להם".

בסופו של דבר, מכח העבודה של האדם בעולם, לא רק שניתן להאיר בו את האור שלמעלה מהטבע – כמו שעולה מרוב הפירושים הקודמים – אלא שהטבע עצמו (ולא רק האדם שבתוכו או אותיות התורה והתפלה שבו) הופך לאבן טובה² ומאירה, תכלית הגילוי של "דירה בתחתונים".

והתפלה היו דרך לגאול את האדם והעולם ממיצריו שלו, הרי כאן ה"צרה" היא בתורה ובתפלה עצמם – ובעצם במציאות הכללית של העולם, שהתורה והתפלה כפי שהן מצד עצמן מתגלות בתוכו – ובכח האדם להאיר ולהרחיב אותן. הדגש על עבודת האדם עצמו גם גורם לכך שעבודת ה"אבן טובה" שייכת דווקא לתפלה, העליה מלמטה למעלה בכח האדם, עוד יותר מאשר לתורה (בהיפוך ממה שהיה מובן מדברי

רבי נחמן, שאצלו האדם היה מוקף במיצר ובחשך והעבודה היתה לפרוץ אותם ולברוח מהם), וגם בתורה הדגש הוא על התוספת של ישראל בתורה על ידי עבודתם (שהיא גופא נתקנה "מלמטה"). ה"אבן טובה" היא המלכות, שהיא־היא כנסת ישראל, נשמותינו שלנו כפי שהן בעולם – "אבן ישראל"³.

שהטבע עצמו יאיר

בשיחה על דברי רש"י⁴, בחלק ה"יינה של תורה", מרחיב הרבי את הענין של הופעת האור מתוך המטה, מתוך מיצר המציאות שלנו, כשאת אופני העבודה של "חלון" ו"אבן טובה" הוא מחיל על העבודה עם הטבע עצמו (כאן מבלי להתייחס בפירוש לדברי הבעש"ט על הפיכת הצרה לצהר ופירוש ה"תבה" כמילה):

ההפרש בין האור שנכנס על ידי חלון להאור שעל ידי אבן טובה הוא: "אור החלון הוא אור הבא מבחוץ, ואור אבן טובה מאיר מבפנים היינו מעצמותו ומהותו".

וב' ענינים אלו, הם שני אופנים בעבודת ה': תכלית העבודה דתורה ומצוות היא לעשות

ק אבן טובה טבע = יוסף, העולה ו'פ הוי', שמהפך את הטבע עצמו (אבן טובה הטבע = יהוסף = שם קנא העולה ד"פ חיה וכו').

צח בראשית מט, כד.

צט לקו"ש ח"י פרשת נח שיחה א (סעיף ד).

ה. סיכום

השתלשלות הפירושים

התחתונה, כשאפילו בלי חטאים ונפילות היא צרה ומוגבלת מצד עצמה (כולל התורה והתפלה שבה!), והחידוש של "צהר תעשה לתבה" הוא כיצד ניתן לגלות את האור מתוכה פנימה. בתחלה אמנם נדרשת עבודה של פתיחת "חלון" במציאות, גילוי מלמעלה למטה, אך גם אז הדגש הוא על עבודתנו שלנו מלמטה – והתכלית היא הגילוי שמלמטה למעלה. כלומר, הירידה של כל הדורות הגיע מטה-מטה והתברר שזו היא התכלית – דווקא מתוך המצר מתגלה המרחב העצמי ודווקא המלכות והטבע הופכים ל"אבן טובה" המאירה באור יקרנות.

השתלשלות הפירושים בסוד הוי'

התהליך המתואר עד כאן, של ארבעת הפירושים, מקביל בעצמו לאותיות שם הוי' ב"ה – הן מצד הפירושים, והן מצד הצדיקים שאמרו אותם:

אצל הבעל שם טוב העיקר הוא פירוש החכמה ("חכמה מוחא", הכוללת את כל החב"ד), כפי שהובא מדברי הרה"ק מרוז'ין – העיקר הוא שינוי הצירוף ("מצרף לחכמה") מכח האחיזה ב"אין מזל לישראל [בעל שם טוב]", "החכמה מאין תמצא" – ה"י שבשם (הכולל גם את האחיזה בקוצו של י, מקור הרצון האלקי).

הבינה נקראת נעם^{קב} ובפירושי הנועם אלימלך הבינה היא העיקר – החכמה מאירה לתוכה והיא סוד התשובה המתקנת את העולמות – ה עילאה.

בפירושו של רבי נחמן העיקר הוא דיבור של אמת – הנקודה העיקרית של ז"א (בהיותה פנימיות מדת היסוד ושייכת גם למדת התפארת, "אמת ליעקב"^{קב}), הבריה התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה (בדרגות האמת השונות). הדבר מתאים לרבי נחמן, שיסוד עיקרי אצלו

ההתבוננות בארבעת הפירושים ממחישה גם את 'ירידת הדורות' אך גם את התהליך הפנימי של 'עלית הדורות' שמתחולל כאן, בסופו של דבר:

אצל הבעל שם טוב יש רמות שונות של דבקות האדם במה שמעל העולם, ומכח כך יכולת להאיר אור ולשנות את המציאות 'מלמעלה', מתוך שרשי הוויה באותיות העליונות. לכן גם מודגשת במיוחד שאלת "המתפלל על חברו" – מי שפועל הוא הצדיק, שמסתכל על המציאות וצרותיה 'מבחוץ' ו'מלמעלה'. הבעל שם טוב עצמו שייך, מבין שלשת הפירושים, לפירוש הנעלה ביותר – פירוש החכמה, שקשור לאחיזה בעצם ה"אין" שמעל ל"יש" של המציאות.

אצל הנועם אלימלך יש סדר השתלשלות מיניה וביה: הוא 'יורד' ממי שפועל בכח דבקותו באין בתפלתו לדבקות שבאה מצד הבטול שיש בתורה, להמשכת האחדות הזו בתוך הריבוי של העולמות – פעולות של צדיקים, בעיקרן – ועד לתשובה הנדרשת ממי שנמצא בתוך העולם ונתלכלך בחטאות נעורים וכו'. ועדיין, גם אותו נופל, מקבל רושם של 'צדיק' שמסוגל להמשיך שפע לעולמות התחתונים ולתקן אותם.

אצל רבי נחמן מברסלב ההסתכלות היא כבר 'מלמטה', מציאותית הרבה יותר, כשהאדם אינו מסתכל על המציאות מבחוץ אלא סגור בתוך החשך וההעלם שלה – ואף שיש ודאי פתחים של אור, הוא "פתי" שלא מסוגל לזהות אותם – והדרישה של "צהר תעשה לתבה" היא להגיע מול ה' לדיבור של אמת, לפי ערכו ודרגתו. ועדיין, גם אצלו, הכיוון הוא 'מלמעלה למטה' – מי שיצליח לעשות כך, יהפוך בעצמו לצדיק מאיר או שיתקשר לצדיק שכזה, וכך יוכל 'להמלט' מהעולם.

אך אצל הרבי מליובאוויטש – כפי שכבר הודגש – כל ההסתכלות היא מצד המציאות

קא ראה עמק המלך ש"ד פק"ד; שער הפסוקים פרשת וירא; קהלת יעקב ערך "נע". ובכ"מ.

קב מיכה ז, כ.

בלא עם^{קד}, התביעה לעבודה בכח עצמו והדגש על "דירה בתחתונים"^א).

ולסיכום:

הפיכת הציורף	י בעל שם טוב
עבודת התשובה	ה נועם אלימלך
גילוי האמת	ו רבי נחמן
גילוי העצם במלכות.	ה הרבי מליובאוויטש

קד עמק המלך שער שעשועי המלך פ"א; ספר החיים פ' הגאולה פ"ב; רבינו בחיי על בראשית לח, ל; תניא, שער היחוד והאמונה פ"ז.

הוא "צדיק האמת", היסוד הכולל את כל מדות הלב, ו שבשם.

בפירוש הרבי הדגש העיקרי הוא על הפיכת המלכות עצמה – מנשמות ישראל ועד לטבע – ל"אבן טובה", ההארה של ה תתאה. ואכן, ענינו העיקרי של הרבי – "דוד השביעי", שכנגד המלכות והשכנת השכינה בארץ^{קג} – הוא כינון המלכות (כהמשך לעיקר החב"די של "אין מלך

קג כפי שנתבאר ממאמר "באתי לגני" תשי"א ואילך.

הַלּוּמֵד עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדֶרֶךְ

- ◆ תשובה מתוך שמחה חושפת את הכוונה האלקית שמאחורי הדין וממתיקה את המציאות.
- ◆ עוון ודין הם בעצם אי-הבנה או תקשורת 'קשה' בינינו לבין ה', וכשחותרים לתקשורת ישירה ומבינה (בתפלה והתבוננות) נמתקים הדינים.
- ◆ התפלה על הזולת צריכה לבוא מתוך גילוי שאליבא דאמת הוא אדם אחר ממה שנראה, וכוונותיו טובות ורצויות.
- ◆ שרש הדין הוא בחסד (ככלי לחסד ולחיים האלקיים), ולכן גם בכל מציאות של דין יש נקודת חסד.
- ◆ כששמים דגש על נקודת החסד והרחמים במציאות הקשה – ניתן להפוך את כל המציאות לטוב.
- ◆ כשאני מתפלל לה' קל יותר לראות שה' מרחם עלי וכשאני רואה שה' מרחם עלי קל יותר להתפלל.
- ◆ בטול מוחלט לאין האלקי מאפשר לא רק לסלק גזרות, אלא להפוך אותן עצמן לטוב.
- ◆ גם כאשר נראה קשה לתקן ולהכנס לקדושה – על האדם לדחוק עצמו בפתח צר, עד שירחיבו לו מן השמים.
- ◆ המציאות החשוכה מלאה פתחים של אור – המתגלים לאדם כשהוא מכיר את מקומו ואומר מתוכו דיבור של אמת לפני ה'.
- ◆ מלמעלה משתוקקים לדיבור של אמת מצד האדם – גם אם זו אמת לפי דרגתו התחתונה.
- ◆ התורה והתפלה כפי שירדו והתגלו בעולמנו המוגבל הן מוגבלות ו'צרות', ובכח היהודי להמשיך לתוכן אור אין סוף ולגלות את המרחב העצמי.
- ◆ אחרי שפותחים "חלון" במציאות, ומגלים את מה שלמעלה מהטבע בתוך כיסוי הטבע, ניתן להפוך את הטבע עצמו ל"אבן טובה" ומאידה.

סוד הצמצום

קיצור מהלך השיעור

עיקר ה'השכלה' בשיעור שמחת בית השואבה (שחלקו הראשון נדפס בשבוע שעבר) היה בפרק שעסק בסוד הצמצום. סוד הצמצום – והגילוי שהצמצום **אינו כפשוטו** – הוא נושא עיקרי בקבלה וחסידות, וודאי יש להעמיק עוד ועוד ביסודות המופיעים כאן, ועדיין הם קובעים ברכה לעצמם גם בקיצור שלפנינו. בכללות, מוסברות כאן **ארבע מדרגות** כיחס לצמצום – מתפיסה ש"הצמצום כפשוטו" (לפחות בעינינו) עד להבנה שהצמצום אינו אלא ביטוי לכניסת העצם במקום האור – כשהעיקר הוא האופן בו באות מדרגות ה'השכלה' הללו לידי ביטוי בארבע דרגות של **עבודת ה'.**

ארבע דרגות עבודת ה'

נאמר "שאלמלא מוראה [של מלכות] איש את רעהו חיים בלעו"¹. תכלית היראה הזו היא לגרום לאדם להיות "סור מרע ועשה טוב"² בפועל ממש, בעולם המעשה (עולם העשיה). עיקר עבודת הבינוני הוא עבודת האתכפיא – עבודה של כפית היצר, באופן של "מח שליט על הלב"³, שעיקרה מכוון לריסון ועידון מדות הלב (השייכות לעולם היצירה, עולם היצרים והמדות).

הצדיק שאינו גמור מסוגל כבר לעבודת האתהפכא – עבודתו היא להפוך בתוך עצמו את המדות והתכונות של הנפש הבהמית לטוב

בחלקו הראשון של השיעור⁴ הוסברו ארבע מדרגות בעבודה, השייכות לארבע המדרגות של עובדי ה' המופיעות בספר התניא⁵ – רשע שאינו גמור, בינוני, צדיק שאינו גמור וצדיק גמור (כשלמטה מהן נמצא הרשע הגמור, שאינו עסוק כלל בעבודת ה'). ונחזור בקצרה:

מרשע שאינו גמור (המדרגה הרווחת ביותר...) נדרש, לכל לראש, הבסיס הנמוך וההכרחי (הנדרש לאנושות כולה) – יראה תתאה (כולל יראת העונש, במדת הצורך), עליה

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. שמחת בית השואבה (ח"ב). אור לכ' תשרי תשפ"א – כפ"ח.

א שמחת בית השואבה ח"א (פ"א) – נדפס ב"נפלאות" בראשית.

ב פרקים א"ב.

ג אבות פ"ג מ"ב.

ד תהלים לד, טו.

ה זהר ח"ג רכד, א. תניא פי"ב.

כפשוטו^ט או לא כפשוטו'. יש סוברים כך ויש סוברים כך, אבל הבעל שם טוב מכריע^א שהצמצום אינו כפשוטו, ואפשר אפילו לומר הצמצום לא כפשוטו חס ושלום. כלומר, הסילוק לצדדים – בלשון האריז"ל^ב – אינו כפשוטו, שהאור באמת הסתלק, רק שהתעלם מיניה וביה. אדמו"ר הזקן מסביר בתניא^ג שאינך יכול לדבר על ה' במונחים של גשמיות, והציור שיש סילוק הוא עצמו הגשמה, שאי אפשר לומר ח"ו על הקב"ה – כך הוא מסביר בשער היחוד והאמונה. ממילא יוצא שכל מי שמאמין בה' כדבעי לא יתכן אצלו צמצום כפשוטו. אבל ה' יכול להעלים את אורו הא"ס – כמו ששרים "אכן אתה אל מסתתר"^ד, מסתתר מאתנו.

סוד הצמצום וידיעת השלילה

סוד הצמצום והבנתו נוגע גם לאופן בו הרמב"ם מבין את הענין של ידיעת השלילה: הרמב"ם טוען^ה שאי אפשר להבין את ה' בכלל בדרך חיוב – אי אפשר לומר עליו שום תואר. לא פשוט אפילו להשתמש ביחס אליו בתארים מאד עצמיים, כמו לומר שהוא 'אחד'. על ה' עצמו אי אפשר לומר שום תואר, רק בדרך שלילה, שאינו ההיפך. בלשון הקבלה, היות שאור ה' הוא אין סוף, ו"לית מחשבה תפיסא ביה כלל"^ו, אפילו מחשבה הקדומה דא"ק^ז – הדרך היחידה להגיע אליו היא דרך השלילה. זהו בעצם התרגום של הרמב"ם, בלא יודעין, למושג סוד הצמצום. מושג השלילה – ידיעת

ובכחו לחולל אתהפכא גם בזולתו ובסביבתו, בהעלאת המדות והפיכת העולם בשמחה רבה (משום שהוא נמצא במדרגת הבריאה, ב'אפשרות המציאות' בה הכל עדיין היולי ונתון לשינוי). הצדיק הגמור כבר אינו זקוק גם לאתהפכא – אין בו עוד מה להפוך ולתקן – ופעולתו הברוכה והמיטיבה לעולם נובעת בדרך ממילא מהיותו חי ושלם בעצם (כדרגת האצילות, עולם שכולו טוב וגילוי אלקות). בלשונו של הנועם אלימלך^ח, צדיק כזה נקרא **חלמיש** (אותיות ח"ש **שלם**), ועצם מציאותו ממשיכה בעולם מימי-חסדים.

ארבע המדרגות מכוונות (כפי שהוסבר באריכות ונרמזו כאן בקיצור) כנגד העולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשיה וכנגד אותיות שם הוי"ב^ה:

י אצילות צדיק גמור שלמות עצמית
ה בריאה צדיק שאינו גמור אתהפכא
ו יצירה בינוני אתכפיא
ה עשיה רשע שאינו גמור יראת המלכות.
כדי להבין זאת יותר נסביר עוד מבנה של י"ה-ו"ה – מבנה יסודי, שאיני זוכר אם פעם הסברנו^י – לגבי סוד הצמצום. ארבע הדרגות שנסביר בענין הן בעצם ארבע תפיסות עולם – ארבע קומות של השגה – שכל אחת מהן גורמת לשים דגש על עבודה אחרת. ממילא, יש כאן ציור גם כיצד ניתן לעלות – בתפיסת העולם ומתוך כך בעבודה בפועל – בתוך מדרגות העבודה, כאשר מבררים ומזככים את התפיסה ביחס לצמצום.

המחלוקת לגבי הצמצום

בין המקובלים יש מחלוקת ידועה האם הצמצום – מושג שחידש האריז"ל^ל – הוא

ו נועם אלימלך לקוטי שושנה (הובא ונתבאר בחלקו הראשון של השיעור).

ז עיונים נוספים בסוד הצמצום ראה – באריכות גדולה – בחסדי דוד הנאמנים ח"א.

ח ראה גם סוד הוי"ב ליראיו שער יב.

ט יושר לבב (לרבי עמנואל חי ריקי, בעל המשנת חסידים) בית א חדר א פי"ב ואילך.

י שומר אמונים הקדמון ויכוח שני פל"ד ואילך; פל"ט (בו מציין להולכים בדרך זו); פמ"ג.

יא ראה גנזי נסתרות חלק אור ישראל אגרת נה.

יב ראה ע"ח ש"א ענף ב.

יג שער היחוד והאמונה פ"ז.

יד ישעיה מה, טו.

טו מו"נ ח"א פנ"ח.

טז הקדמת תקו"י ז, א ("פתח אליהו").

יז מאמרי אדהאמ"צ במדבר ח"ב ע' שפב. ועד"ז מובא בכ"מ.

שכנראה הוא לא רוצה. כך הרבי כותב. האם יש כזה דבר צמצום כפשוטו? כתוב "אל דעות הוי' ולו נתכנו עלילות"^כ – יש שתי דעות^{כא}. מצד דעת עליון ה' הוא היש ולמטה אין, "כולא קמיה כלא חשיב"^{כב} ממש, גארנישט. מצד דעת תחתון, אנו היש וה' הוא האין בהיותו נעלם מאתנו. שתי הדעות אמת, "אל דעות הוי' ולו [כתיב ולא] נתכנו עלילות" – ה' הוא אמת ושתי הדעות שלו אמת, גם הנסתר שלו (הכתיב) וגם הנגלה שלו (הקרי). מצד דעת תחתון ה' ברא את העולם שהצמצום כפשוטו – לא רואים את ה', "אכן אתה אל מסתתר" לגמרי.

מורא מלכות מתוך תחושת פער

הדעה הזו, או המדרגה הזו, מקבילה למה שהסברנו כ"אף עשיתיו"^{כג} – "הוי מתפלל בשלומה של מלכות"^{כד} – המדרגה בה אין לצפות מהאדם לשום עבודה פנימית, אפילו לא אתכפיא, אלא רק שישמור את החוקים, חוקי המדינה, בגלל מורא מלכות ותו לא. ההסתפקות בכך נובעת מהתחושה שיש חלל, יש פער, יש באמת נתק בין העליון לבין התחתון.

גם אחרי כל יראת העונש, שפעמים רבות עוזרת להתגבר, מי שחי במדרגה הזו נשאר "רשע שאינו גמור" – הוא נופל ומתחרט ושוב נופל (ועליו אמרו "רשעים מלאים חרטות"^{כה}, כפי שמסביר אדמו"ר הזקן^{כז}). נדמה לרשע שהצמצום כפשוטו, גם אצלו פנימה – יש לו הרגשה קיומית של ריחוק מה', שגורמת לו ליפול שוב ושוב. לפי ההסבר לעיל, זו ה תתאה של שם הוי'. אסור לקצץ בנטיעות – אסור להפריד את המדרגה הזו מהמדרגות העליונות ממנה, שהן

השלילה – הוא בעצם תפיסת הצמצום. האמירה שה' צמצם את אור אין סוף שלו פירושה שהוא נתן לנו לגשת אליו רק בדרך של שלילה, לא בדרך של חיוב. הגישה אל ה' בדרך של שלילה פירושה בעצם שלילת עצמנו. מהי שלילה? לשלול כל מה שאנחנו יודעים וכל מה שאנחנו יכולים לדמיין. איני יכול לדמות שום דבר שיש לי כדומה או שייך לקב"ה, אז בעצם ידיעת השלילה היא בטול מוחלט – לבטל את המציאות שלי. כל מה שאני יכול לחשוב על עצמי – על העולם בכלל, אבל בעיקר על עצמי – חייבים לשלול, לבטל. רואים שהרמב"ם שואף לאין מוחלט, "אין מזל לישראל"^{כח}.

הרמב"ם חושב שהצמצום כפשוטו או לא? אם הרמב"ם היה חושב שהצמצום כפשוטו, היינו נשארים רק ב'יק. כלומר, שבאמת אין שום קשר וזיקה וגשר בינינו לבין בוראנו. אבל לא משתמע כך, וגם מאד קשה לדמיין כך – שאנחנו מנותקים בנתק מוחלט מה'. ר"ל לומר כאלה מלים. בכל אופן, מה כן? ברור שאצל הרמב"ם ה' ברא את העולם, ברא אותנו, בצורה כזו שמצדנו – כך גם מוסבר בחסידות – מתקבל שהצמצום כן כפשוטו.

אפשרות ה"צמצום כפשוטו" – תפיסת עולם העשייה

לפי שער היחוד והאמונה שהזכרנו קודם, משמע שאצל מי שבאמת מאמין בה' לא יתכן צמצום כפשוטו – לא יתכן שהקב"ה מסלק את אור אין סוף שלו לצדדים ונשאר חלל, מקום ריקן. אבל הרבי כותב^{כט} שכן יתכן – הרי הקב"ה נמנע הנמנעות, והכל יתכן אצלו. אם הקב"ה היה רוצה – היה יכול לעשות צמצום כפשוטו – רק

כ שמוא"א ב, ג.

כא סידור עם דא"ח ד"ה "מזמור לתודה" (מד, א). ובכ"מ.

כב זהר ח"א יא, ב (בשניו).

כג ישעיה מג, ז.

כד אבות פ"ג מ"ב.

כה עפ"י נדרים ט, ב.

כו תניא פ"א.

יח בעש"ט עה"ת לך אות כו; ע"פ שבת קנו, א.

יט שיחת יום ב' דחה"ש תשמ"ג סעיף לה (תורת מנחם התועודיות תשמ"ג עמ' 1574). וראה – בהמשך לאותה שיחה – שיחת ש"פ נשא תשמ"ג סעיף כג, שם הרבי מסביר שגם לאחר שהוכרע שהצמצום כפשוטו ישנו צד אמיתי שהצמצום כפשוטו.

ואור אין סוף אינם אותו דבר, וכשמדברים לפני הצמצום הפמליא של ה' היא בעצם אור אין סוף שלו, בחינת "שמי המיוחד בי"^ל. שוב, לומר שה' הגיע לבדו פירושו של דבר שהוא צמצם את אור אין סוף שלא יאיר, ואז הוא בא לבד.

מהו סוד הצמצום בהסבר הזה? כפי שנראה, זהו ההסבר הגבוה ביותר, אך "נעוץ סופן בתחלתן"^ל. הכי למטה הסברנו שמצדנו כאילו יש צמצום. הכי למעלה סוד הצמצום הוא "כניסת העצמות במקום האור"^ל – באמת האור נעלם, הסתלק, כי עכשיו יש את העצם. זהו בעצם סוד מתן תורה, "אנכי מי שאנכי"^ל, אבל ה' מגלה לנו זאת תוך כדי שמסלק את כל הפמליא שלו, את כל ה'מסביב' שלו, את כל ה'בשר' שלו.

"אהבה דוחקת את הבשר"

בחלקו הראשון של השיעור דברנו על הפיכת שנהא לאהבה. על האהבה מוסבר בתניא^ל ש"אהבה דוחקת את הבשר"^ל – הצמצום הוא בעצם דחיקת התפשטות אור אין סוף. אתה אוהב, וכדי לעשות זיווג צריך לעשות צמצום. איך שני אנשים שמנים מתייחדים? "אהבה דוחקת את הבשר".

לאור ההסבר על הצמצום לעומת הרשימו יש כאן שני פירושים, או שלא נשאר שום בשר – ה' בא עם העצם שלו לבד – או שכמה ש"אהבה דוחקת את הבשר", בכל זאת נשאר קצת בשר שלא נגע בו הצמצום.

בפשט, ב"אהבה דוחקת את הבשר" כן נשאר בשר, אלא שהוא מצטמצם-מתרכז לטובת היחוד (ואדרבא "בשר" הוא כינוי לברית^ל, "אבר

לב ע"פ סוטה לח, א; מו"נ ח"א פס"א.

לג ספר יצירה פ"א מ"ז.

לד מטבע לשון המובא בפלח הרמון בכ"מ. ראה סוד ה' ליראיו עמ' עב הערה כא.

לה זהר ח"א קסז, ב (וראב"ע בראשית כז, יט). וראה זהר ח"ג יא, א.

לו פמ"ט.

לז ב"מ פד, א.

לח ראה יין משמח ח"ג שער ד בתורה "עצמי מעצמי

מדרגות הפוכות ממנה. אסור להפריד ביניהן – זהו כל הסוד, "סוד הוי' ליראיו ובריתו להודיעם"^ל, שגם ה' תתאה היא חלק מ"הוי' אחד". לגבי סוד הצמצום, ה' תתאה היא שבדעת תחתון שלנו – שהיא גם אמת – מתקבל הצמצום כפשוטו, עם כל הפשט של התיאור בספרי הקבלה, סילוק לצדדים וחלל ומקום פנוי.

סוד הרשימו

מה יותר גבוה? שיש רשימו – ה' השאיר רשימו, כפי שכתוב בספרי הקבלה. הרשימו הוא, בלשון החסידות, אור ש'לא נגע בו הצמצום"^ל. מבחינת התפיסה, זהו עדיין אותו ציר – שה' כאילו מסלק את האור, אבל משהו קטן נשאר. לפי הרעיון של הרשימו אנחנו מסבירים^ל את הרש"י בפרשת השבוע, "וזאת הברכה", על "ואתה מרבבת קדש"^ל. רש"י אומר שכאשר ה' בא לתת לנו את התורה הוא בא רק עם קצת "מרבבות קדש", קצת מלאכים, ולא הראה את כל הפמליא שלו, כפי שנוהג מלך בשר ודם ביום חופתו.

כניסת המאור במקום האור –

הופעת ה' לבדו

יש עוד מפרשים, כמו בעל אוה"ח הקדוש, שמסבירים שהי"מ של "מרבבת קדש" היא מ' אחרת – שה' עזב את ה"רבבת קדש" שלו לגמרי, ה' בא לתת לנו תורה בלי אף אחד, בלי שום דבר, בגפו. המלאכים, בדרגה הכי גבוהה שלהם, "רבבות קדש" – "קדש מלה בגרמיה"^ל – הם אור אין סוף שלו ה'. אם ה' בא לבד, עזב את המלאכים שלו, הוא בעצם עזב את האור שלו ורק בא הוא בעצמו – עצמות ה'. עצמות

כז תהלים כה, יד.

כח אוה"ת בראשית ח"ו עמ' תתרכח, ב; המשך "מצה זו" תר"ם פ"; המשך "יונתני" תר"ם פ"ט; סה"מ תרמ"ג עמ' עט ואילך. ועוד.

כט "זהב שלמה" פרשת וזאת הברכה.

ל דברים לג, ב.

לא זהר ח"ג צד, ב.

שהוא סלק הכל, שאין כלום – רק ה'. הסילוק של הכל מתקבל למטה כצמצום כפשוטו. זהו ה"נעוץ סופן בתחלתן" – ה'פיוץ' לצמצום כפשוטו הוא שעכשיו אין יותר אור, רק עצם, שהעצם נמצא כאן.

הצמצום לא כפשוטו – תפיסה של אתהפכא

בעצם, כבר אמרנו שלש מדרגות ביחס לצמצום: "צמצום כפשוטו" ב"ה תתאה; רשימו – קצת אור שלא נגע בו הצמצום – שהוא כנגד ה"ז של שם הוי' (הקו המצומצם של האור, שנמשך דווקא דרך הרשימו^{מא}); ה"ז כאן הוא העצם שנכנס במקום האור ותפס את מקומו (כמו שכתוב^{מב} ש"אחד האמת" מתגלה בחכמה). מהי אם כן, ה' עילאה (הסוד של אתהפכא בארבע המדרגות של עבודת ה')? הפשט של הבעש"ט, שצריך להאמין ולדעת ולהרגיש שהצמצום לא כפשוטו בכלל.

יש אנשים שקצת מתבלבלים, וחושבים שהצמצום לא כפשוטו היינו הרשימו – זו טעות, אלה שני דברים שונים. כמו שהסברנו, הרשימו אומר שנשאר קצת בשה, משהו שלא נגע בו הצמצום – האהבה דחקה את הבשר, אבל נשאר משהו. אבל כשאומרים צמצום לא כפשוטו הכוונה שהאור בכלל לא הסתלק, כפי שאדמו"ר הזקן אומר בתניא – ח"ו לומר שהיה צמצום כפשוטו, זהו תיאור גשמי, מגושם, שלא שייך לקב"ה. האור עדיין כאן, "אתה הוא משנברא העולם" כמו "אתה הוא עד שלא נברא העולם" ממש, בדיוק אותו דבר – לעינינו הוא נעלם, אך מצד דעת עליון "אני הוי' לא שניתי"^{מג}, לא היה שום שינוי כלל. זהו הסבר שהאור כלל לא עזב אותנו, הוא כאן, וכנראה יש איזו דרך גם

קטן^ט מצומצם, שבכחו לחולל את היחוד). זו התפיסה של הרשימו – היה צמצום, אבל נשאר קצת בשה. אדרבא, הרשימו מאפשר המשכה של קו אור מצומצם-ממוקד בתחתונים – זהו סוד ה"ז של שם הוי' במבנה שלנו. מה ה'עבודה' שהתפיסה הזו מעוררת? אדמו"ר הזקן מסביר שם שכאשר אדם תופס שה' צמצם את עצמו, 'דחק את הבשר' והניח בצד את כל העולמות שלו כדי להתייחד אתנו, הוא מסוגל לוותר גם על כל מה שיש לו – מנפש ועד בשר – לטובת אהבת ה' (ובלשון אדמו"ר הזקן: "לעמוד נגד כל מונע מאהבת ה'. ולבבך הן האשה וילדיה. שלבבו של אדם קשורה בהן בטבעו. כמשארו"ל ע"פ הוא אמר ויהי זו אשה הוא צוה ויעמוד אלו בנים. ונפשך ומאדך כמשמעו חיי ומזוני להפקיר הכל בשביל אהבת ה'"). כלומר, היכולת לעשות אתכפיא – במובן הכי פנימי, של דחיקה הצדה (שאינה אתהפכא, אבל כן עבודה פנימית עמוקה מאד) – מתעוררת מתוך ההרגשה שה' עושה אתכפיא ומצמצם את עצמו בשבילנו.

סוד הרשימו הוא גם אבן-יסוד אצל הבינוני כל היום – לא רק בהתעוררות האהבה שבתפלה (אותה מתאר אדמו"ר הזקן בלשון הנ"ל) – משום שההתבוננות הזו גופא מותירה אצלו בנפש רשימו כל היום (כפי שאומר בפירושו אדמו"ר הזקן^ב). בקדיאה שטחית אפשר להבין את הרשימו' הזה כרושם וזכרון שנותר מההתלהבות, אך עומק אותו רשימו הוא נקודת זיקה בנפש שלא נגע בה הצמצום – היא תמיד שם, והיא הנותנת כח לעשות אתכפיא קבועה, עד ש"לא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם". שוב, הפשט של "אהבה דוחקת את הבשר" מתאים לפירוש רש"י, שקצת "מרבבות קדש" נשאה, ורובא דרובא, אין סוף, ה' סלק כדי לתת לנו את התורה מאהבה. בכל זאת, האוה"ח אומר

מא נתבאר בכ"ד בהמשך "בשעה שהקדימו" (ראה ד"ה "ויאמר ה' אל משה בא" ו"אדם כי יהיה ה'ע"ת"ר ועוד), ובכ"ד.

מב תניא פל"ה בהגהה.

מג מלאכי ג.ו.

ובשר מבשרי" והנסמן שם (בעיקר הערות י"א"ב) – ועיי"ש גם בתוכן המבואר בפנים.

לט סוכה נב.ב.

מ תניא פי"ב.

גילוי העצם – סוד החלמיש

המדרגה הנוספת, שהמאור נכנס במקום האור – היא כבר משהו חדש. עד כאן מדברים על אור אין סוף, ופתאום עוברים מבשר (אור) לעצם – "זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי"^מ. קודם, באור אין סוף שלפני הצמצום, העצם היה בהעלם – כח הבלי גבול של ה', אור אין סוף, כח ההתפשטות, היה בגלוי. אחד הסודות של אותיות שם הוי' הוא צמצום-התפשטות-המשכה-התפשטות^{מח} – התפשטות אמתית היא ה עילאה אך ה'י היא צמצום. לפני הצמצום העצם – גם לשון צמצום, עצימה – היה לא נגיש. רק אור אין סוף היה נגיש, היה במציאות, כביכול. אחרי הצמצום כח הבלי-גבול נעלם וכח הגבול מתגלה, ודווקא בכח הגבול – למי שענינו לא עצומות – מתגלה העצמות, העצם של ה', שאינו אור.

בעבודה, המדרגה הזו היא יותר מאתהפכא – היא חלמיש. העצם הוא ה"חלמיש למעינו מים"^{מט}, שרק בגלל המציאות שלו – לא בגלל שום דבר אחר – הכל נעשה טוב, הכל נעשה מים, כל השנאה מתפוגגת והכל הופך להיות אהבה. רבי פינחס מקוריץ אמר^נ שצדיק גמור הוא מי שאוהב רשע גמור – לא שונא אותו, אוהב אותו (ומה שכתוב בתניא שהצדיק הגמור שונא את הרע בתכלית יובן כאן לא כרגש, אלא בכך שמציאותו – שכולה טוב, וש'אין עוד מלבדו' כביכול, עד שהוא יכול לומר, כהלל הזקן, "אם אני כאן הכל כאן" – שוללת בתכלית את מציאות הרע). צדיק שאינו גמור אוהב רק רשע שאינו גמור. לעתיד לבוא תהיה רק אהבה – זו ה^{נב} מדרגה של צדיק גמור, שנמצא בלעתיד

מז בראשית ב, כג.

מח ראה תניא, אגרת התשובה פ"ד; סוד ה' לראו ש"ב פ"ד; ש"ב פ"ב.

מט תהלים קיד, ח.

נ ע"פ אמרי פנחס ח"א שער עולם ומלואו אות עב (עמ' תעד).

נא סוכה נג, א. הצדיק שאינו גמור אינו "הכל", הוא לא יכול לומר כך, וממילא מבחינתו יש חוץ ממנו מציאות של

לנו להכיר שהוא כאן – כל האור הגדול הזה, כל ה"רבבות קדש" של ה' – היינו ה עילאה של שם הוי' בסוד הצמצום.

מה ההבדל בין י'ה ל'זה? י'ה הן "הנסתרת להוי' אלהינו" ו'זה היינו "והנגלת לנו ולבנינו"^{מד}.

הנגלות הן מה שכתוב בעץ חיים – שה' סלק את האור וגם שיש רשימו, יש משהו שנשאה, איזה ריח. כמו שהיה יין מבושם בתוך כלי ושפכו את היין אבל נשאר ריח – זהו משל שכתוב על סוד הרשימו בעץ חיים^{מה}. כלומר, הרשימו הוא עדיין בגדר "והנגלת לנו ולבנינו". אבל בעץ חיים לא כתוב בכלל שהצמצום לא כפשוטו – המקובלים אחרי האריז"ל דנו ואף חלקו האם הצמצום כפשוטו או לא כפשוטו, והבעש"ט קובע שלא קרה כלום. מצד ה', "הנסתרת להוי' אלהינו", אין צמצום – זו ה עילאה. מהתודעה הזו בא הכח להפוך את המציאות, לעשות 'קולע' (היפוך, גלגול ראש). כמו שנתבאר באריכות בחלק הראשון של השיעור, ה"אתהפכא" מתגלה בזמן של חג, בשמחה – מה שגורם שמחה. מה עושה אותי שמח? שהמציאות לא מה שאתה חושב, לא מה שאתה רואה. האמת היא לא מה שנדמה לך – כל מה שנדמה לך הוא דמיונות שוא. האמת היא משהו הפוך – ואז אפשר לעשות אתהפכא על כל צעד ושעל. נדמה לך שקרה משהו – לא קרה כלום, "אני הוי' לא שנית". זו ה עילאה של סוד הצמצום – הצמצום לא כפשוטו.

אדמו"ר הזקן מסביר^{מו} שהצדיק שאינו גמור – לו שייכת מדרגת האתהפכא – אינו שונא את הרע בתכלית. לפי שמוסבר כאן, אין זאת רק מפני שהוא לא הפך לחלוטין את הרע שבו לטוב – אדרבא, החוויה שלו שהצמצום אינו כפשוטו, והכל הוא אור אין סוף ב"ה, גורמת לו להרגיש שגם הרע לא קיים באמת, כפשוטו, וממילא אי אפשר לשנוא אותו 'ברצינות'.

מד דברים כט, כח.

מה ראה אוה"ת סידור (תפלה) עמ' קנח.

מו תניא פ"ו.

האור לצדדים והרשימו שנשאר. בעבודה שלנו, חיות הצמצום המוחלטת אומרת שאת ה' ניתן לתפוס רק בידיעת השלילה, עלינו לאיין את עצמנו, והדבר מתבטא ביראת שמים פשוטה שמגבילה את ישותנו (שכל התפשטותה שלילית ויש לרסנה). חיות הרשימו, שאומרת שה' ממעט את עצמו' בשבילנו, מעודדת גם אותנו לעשות אתכפיא – למעט את הרצונות השליליים והעיסוקים הצדדיים לטובת התרכזות בעבודת ה' והתגברות על כל מונע.

למעלה מהן יש שתי מדרגות נסתרות, המתבוננות בצמצום כפי שהוא נראה 'מלמעלה'. מדרגה אחת אומרת שנראה שיש צמצום, אך האמת היא הפוכה – כל האור נמצא כאן. התפיסה המשמחת הזו מאפשרת להפוך גם את המציאות השלילית-לכאורה ולגלות כי הכל הוא חלק מאורו של ה'. אך עוד למעלה מכך יש מדרגה – שדווקא כשעולים אליה אפשר 'לתת מקום' גם לתפיסת הצמצום כפשוטו – בה כל העיסוק באור הוא טפל וצדדי. אדרבא, הצמצום הוא גילוי העצמות, וכשה' עצמו נמצא כאן הכל שלם וטוב מלכתחילה ואין שום צורך בעבודה (אלא רק בגילוי-התעצמות עם התפיסה הזו).

לבוא. אז התודעה היא שאין רע – יהודי אף פעם לא עשה רע²¹. ומה עם הגוים? במדרגה הזו כל מציאות הגוי הוא קצת כח הדמיון – לא האמת לאמתו – עצם המציאות של הגוי. זהו גם המפתח ל'מהפכה הרביעית' (המהפכה של הפצת התורה לגוים²²) – להחדיר זאת לגוי עצמו. אנחנו לא מאמינים בשדים – גם כן בזכות הרמב"ם²³ – לא מאמינים ב'דימונס', אז ממילא אין גם גוים במובן השלילי, אין מישהו שהוא באמת רע – בכל מי שקיים יש ניצוץ קדוש, ניצוץ יהודי – ואם כן יש רק טוב, הכל טוב, רק קהלת קדש.

סיכום

אם כן, יש כן הסבר עמוק על ארבע התייחסויות ביחס לצמצום:
שתי מדרגות גלויות, שניתן ללמוד עליהן בעין חיים – הצמצום שנגלה לעינינו כהסתלקות

רע, אלא שגם היא בעצם טובה שהרי הצמצום לא כפשוטו, וד"ל.

נב וראה גם מעין גנים ח"ב פרשת תצוה.

נג כפי שנתבאר מהתוועדות כ"ד טבת ע"ה ואילך.

נד ראה שיח שרפי קדש (פרשיסחא) ענינים, ערך 'שדים'.

י	כניסת המאור במקום האור	חלמיש (שלמות עצמית)	צדיק גמור
ה	צמצום לא כפשוטו	אתהפכא	צדיק שאינו גמור
ו	השארות הרשימו	אתכפיא	בינוני
ה	צמצום כפשוטו	מוראה של מלכות	רשע שאינו גמור.

שיעורי חסידות במגוון נושאים
מאת תלמידי הרב יצחק גינזבורג שליט"א:
זוגיות, תורת הנפש, תורה ומדע, פרשת השבוע ועוד,
על פי תורת החסידות ומשנת הרב גינזבורג.
***שיעורים באנגלית. *שיעורים מיוחדים לנשים.**

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי
	8:30 מאמר מ'נפלאות' איתיאל גלעדי			8:30 מאמר מ'נפלאות' איתיאל גלעדי
	13:30 הרב אפי ארנברג איתא במדרש תילים אנגלית			20:30 שוקי הס עסקים ע"פ חסידות
20:30 מחושך לאור מרים רודס אנגלית			20:30 הרב יוסי פלאי רש"י על הפרשה	21:15 הרב איל מימון זוגיות בפרשה
21:15 פנימיות הפרשה ניר מנוסי אנגלית	21:00 הרב אפי ארנברג איתא במדרש תילים	21:00 חגית גרון גוף, נפש, נשמה נשים	21:15 הרב איל מימון לחיות עם הזמן	22:00 עודד מזרחי שרים וסיפורים במרחב הזמן

לפרטים נוספים: 0525-624350 (סמס / וואצאפ)

<https://us02web.zoom.us/j/7965878058>

או בטלפון: 039786688

לאחר ההודעה באנגלית מקישים # 7965878058

תלמידים

המדור מוקדש לזכות: הרכה הנוולדל
שרה לאה תח' סבן - ל' תשרי, אדר"ח מרחשון תשפ"א.
שתגדל להיות חסידה יר"ש ולמדנית

זהב שלמה

ביאורים בפירוש רש"י | פרשת נח

צדיק בדורותיו

לגנאי או שאין בזה גנאי לנח (שלא היה יכול לבקש רחמים כמשה שהיתה לו זכות אבות).
וצריך להבין: א. מהי המחלוקת בכלל. ב. מדוע דורשים לגנאי במקום שאפשר לדרוש לשבח (והרי "הוה דן את כל האדם לכף זכות"^א), בפרט שרש"י בתחילת הפסוק כתב "הואיל והזכירו סיפר בשבחו". ועוד, ועיקר: בפסוק הקודם, בסוף פרשת בראשית, נאמר "ונח מצא חן בעיני ה'", הרי שהקב"ה עצמו דורש את נח לשבח! (אמנם במדרש^ב פירשו לגרועותא, "אפילו נח שנשתייר מהם לא היה כדאי אלא שמצא חן בעיני ה'", וכן אמרו שם^ג שבאברהם נאמר "ומצאת את לבבו נאמן לפניך" ואילו "ונח מצא חן" היינו "הוא מצא הקב"ה לא מצא", וכ"כ הלבוש כאן שמטעם זה דורשים לגנאי. אך כל זה לא מובא ברש"י, ומשמע שמפרש כפשוטו שמציאת חן היא שבח). ג. מדוע בדורשים לשבח כתב רש"י "אילו היה בדור צדיקים", ולא פירט איזה צדיקים, ובדורשים לגנאי כתב "אילו היה בדורו של אברהם". ד. מהו "אילו היה בדורו של אברהם", והרי אברהם נולד נח שנים לפני מות נח!^ד אך הרבי מסביר^ה: "דורו של אברהם"

אֶלֶּה תּוֹלְדוֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צְדִיק תָּמִים הָיָה בְּדוֹרָתוֹ אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ נֹחַ:
אלה תולדות נח נח איש צדיק הואיל והזכירו ספר בשבחו שנאמר 'וכר צדיק לברכה'. דבר אחר ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים. **בדורותיו יש** מרבתינו דורשים אותו לשבח, כל שכן שאילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום. **את האלהים התהלך נח** ובאברהם הוא אומר 'התהלך לפני', 'אשר התהלכתי לפניו'. נח היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו. רש"י מפרש את המלה "בדורתיו", שנראית לכאורה מיותרת, או שהיה צריך לומר "בדורו" (כמו בהמשך "כי אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה"^א), ומביא את המחלוקת בגמרא^ב ובמדרשים^ג אם לדרוש לשבח או לגנאי (בדעות שונות ומשלים שונים, ורש"י לא ראה צורך להביאם כאן). וכיוצא בזה נחלקו בזהר^ד האם מה שנח לא בקש רחמים על דורו כמשה הוא

א נערך מרשימות הרב ע"י יוסף פלאי להלן ז, א.

ב סנהדרין קח, א.

ג בראשית רבה ל, ט. תנחומא ריש פרשתנו (ובמיוחד דברי רש"י מתאימים לגרסה בתנחומא בובר). וכן בזהר ח"א ס, א.

ד זהר ח"א סז, ב. ראה ביאורו בליקוטי שיחות חכ"ה פרשת נח שיחה א.

ה אבות א, ו.

ו בראשית רבה כט, א.

ז שם אות ג.

ח כמו שעולה מחשבון השנים בסוף הפרשה, וכמו שכתב הראב"ע בפסוקנו.

ט ליקוטי שיחות ח"כ פרשת נח שיחה א.

רש"י להשמיע (ובמהרש"ל כתב שקישור דברי רש"י הוא שהשוואת הלשון בין נח לאברהם היא שמסבירה מדוע הדורשים לגנאי דרשו כך, "אבל בזולת זה חלילה לדרוש על הצדיק לגנאי", וכיו"ב בדבק טוב).

ומה שפירש רש"י "את האלהים התהלך נח... היה צריך סעד לתמכו", פירש הרא"ם שנח התיירא להתחבר עם אנשי דורו שמה ילמד ממעשיהם, ולכן היה מתבודד עם ה' ("את האלהים"), אבל אברהם היה חזק באמונתו ולכן היה מתחבר עם אנשי דורו ומכניס אותם לאמונתו.

פירוש הגור אריה

הגור אריה פירש שהמחלוקת היא מדוע ניצל נח ונעשה לו נס. הדורש לגנאי סובר שנח ניצל אע"פ שלא היה צדיק אלא ביחס לדורו, שכן מדת הקב"ה לעשות נס למי שהוא צדיק יחסית לסביבתו (כמו לוט שניצל מסדום, וגם בו נאמר "מצא עבדך חן בעיניך"¹ בדומה ל"נח מצא חן בעיני ה'"). והדורש לשבח סובר שמה שנעשה נס לנח הוא מפני שאילו היה בדור של צדיקים היה נעשה צדיק יותר, ולכן גם מיעוט צדקותיו שעשה עכשיו נחשבים להרבה.

כלומר, הגור אריה סובר כפירוש ראשון ברא"ם, שאין מחלוקת בדרגת הצדקות של נח אלא בפירוש "לדורותיו". וכיוצא בזה כתב הלבוש שאין מחלוקת בדרגת צדקותו "לדברי שניהם לא היה אלא צדיק בינוני". וכן מבאר הרב² שאין מחלוקת על דרגת צדקותו של נח, כולם מודים שאילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום, ואילו היה בדור של צדיקים היה צדיק יותר אך הוא לא אשם שלא הגיע לדרגה גבוהה כי הדבר נבע מהדרגה הנחותה של דורו, אלא נחלקו מה באה התורה להורות לנו באמרה "בדורותיו", והדורש לגנאי מפרש

התחיל רק כאשר אברהם הגיע לארץ (לאחר מות נח) והפיץ את האמונה בה', עד שהיה "דור" חדור בהכרת אלוקות כאברהם.

פירוש הרא"ם

הרא"ם כתב (בפירוש ראשון) שאין מחלוקת בדרגת צדקותו של נח. לכולי עלמא אם היה באותה דרגת צדקות בדור של צדיקים לא היה נחשב לכלום, אלא שאם היה בדור של צדיקים היה לומד ממעשיהם הטובים והיה צדיק יותר (כדברי רש"י בפרשת תולדות' בשבחה של רבקה שגדלה בין אנשי רשע ולא למדה ממעשיהם, דהיינו שבדרך כלל האדם לומד מסביבתו). והמחלוקת היא רק בפירוש "בדורותיו": הדורשים לגנאי מפרשים "צדיק... בדורותיו", בדורותיו ולא בדורות אחרים (לפי דרגת צדקותו הנוכחית), והדורשים לשבח מפרשים ש"בדורותיו" מתייחס ל"היה" ולא להגביל את צדקותו. ולפי זה, מה שממשיך רש"י שנח היה צריך סעד לתמכו, שלא כאברהם, הוא לכולי עלמא, וכן מה שמפרש רש"י בהמשך³ "נח מקטני אמנה היה" זה לכולי עלמא, לפי דרגת צדקותו בפועל (הרא"ם לא מתייחס לדיוק "דור של צדיקים... דורו של אברהם").

ופירוש שני כתב הרא"ם: נחלקו הדעות בדרגת צדקותו של נח. הדורש לשבח סובר שבדרגת צדקותו זו היה נחשב צדיק גם בדור של צדיקים, והדורש לגנאי סובר שבדרגתו זו אם היה בדור של צדיקים לא היה נחשב צדיק כלל (ויבואר עוד בהמשך). לפי זה, המשך דברי רש"י שנח היה צריך סעד לתמכו, וכן מה שכתב שנח היה מקטני אמנה – זהו רק לפי הדורשים לגנאי. וכן פירש המהרי"ק שהמשך דברי רש"י הוא לפי הדורשים לגנאי, כיון שאין קושי לפרש "את האלהים התהלך" לשבח אלא החידוש הוא לפרש לפי הגנאי וזה מה שהוצרך

¹ יב בראשית יט, יט.

² יג ליקוטי שיחות חכ"ה פרשת נח שיחה א.

³ י להלן כה, כ.

⁴ יא על הפסוק "ויבא נח... מפני מי המבול", ז, ז.

"מקטני אמנה", שאינו חשוב לכלום כלפי אברהם הגדול. ורמז: **צדיק קטן צדיק בינוני צדיק גדול** = שלש פעמים **שדי** (הערך הממוצע של כל אחד מהשלשה), שדי הוא השם הקדוש של ספירת היסוד "וצדיק יסוד עולם"¹⁷. מכאן יש להשוות גם לדרגות רשע-בינוני-צדיק (כמבואר בספר התניא) וללמוד שגדר הבינוני הוא מי שנוקק להשפעה חיובית (ולכן עליו להיות מקושר לרבי-הצדיק) ועל-ידי-זה מגיע להיות "עובד אלהים" (השונה פרקו מאה פעמים ואחד, שיוצא מרגילותו)¹⁸.

נח בשלשה עולמות

והנה דרגת נח מופיעה כאן בשלשה שלבים: תחילה נאמר "ונח מצא חן בעיני ה'", שבפשטות הוא שבח גמור (לא כמדרש הנ"ל); אחר כך נאמר "אלה תולדת נח" עם שני הפירושים ברש"י, "הואיל והזכירו סיפר בשבחו" או "עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים", שני פירושים לשבח; ואחר כך יש את המחלוקת אם "בדרתיו" הוא שבח או גנאי.

יש כאן השתלשלות המדרגות, ויש לפרשם בהתאמה לעולמות ב"ע: בעולם הבריאה "נח מצא חן בעיני ה'" (לשון בריאה כתובה בסמוך "אמחה את האדם אשר בראתי"). בעולם היצירה נח הוא "זכר צדיק לברכה" וכן מורגש שעיקר תולדותיו הם מעשים טובים. אך כאשר יורדים לעולם העשיה התחתון, "אף עשיתיו" (חרון אף של מקום), אז יש דורשים אותו לגנאי, כיון שלמעשה בפועל היה בדור רשעים ולא התעלה על ידי צדיק כאברהם, וכן בפועל לא הציל את

ועוד, משני הפירושים על "אלה תולדת נח"

שההוראה היא שלא נחשוב שדרגתו של נח היא הרצויה ללכת בה (שלא בקש רחמים על דורו), ולא באו לגנות את נח אלא להורות לנו כיצד לנהוג.

ומה שרש"י משנה בלשונו בין "דור צדיקים" ל"דורו של אברהם", מפרש הגור אריה: אילו היה נח בסתם דור של צדיקים היה נחשב גם הוא צדיק, כיון שלא היה לומד ממעשי הרשעים, ודוקא בדורו של אברהם "לא היה נחשב לכלום"¹⁹. ורמז: **דור של צדיקים**²⁰ = **דורו של אברהם** (כיון ש-**אברהם = צדיקים = 2** פעמים 127, חיי שרה)!

מכל זה עולה שיש שלש דרגות בשם צדיק: א. צדיק רק ביחס לבני דורו הרשעים. ב. צדיק שאילו היה בדור של צדיקים היה נעשה צדיק יותר. ג. אברהם הצדיק שיחסית אליו השאר אינם נקראים צדיקים. ובהמשך ללשון הלבוש, יש לומר שיש צדיק קטן, בינוני וגדול, ואברהם הוא הצדיק הגדול שהרי נקרא "האדם הגדול בענקים"²¹. ולגבי נח, לפי הלבוש ברור שהיה צדיק בינוני, אך אם נחזור לפירוש השני ברא"ם, שיש מחלוקת בגדר צדקתו של נח (כמשמעות הפשוטה של "דורשים לשבח ודורשים לגנאי"), אזי נחלקו אם נח היה "צדיק בינוני" או "צדיק קטן": לפי הדורשים לשבח הוא צדיק בינוני, המושפע מסביבתו, ואם היה בדור של צדיקים היה מתחזק (והיה נחשב לצדיק גם ביחס לאברהם) ולפי הדורשים לגנאי הוא צדיק קטן,

יד ובלבוש כתב קאי שהדורש לשבח אומר שאם היה בדור של צדיקים ודאי היה לומד ממעשיהם והיה והיה צדיק יותר ממה שהיה עכשיו, והדורש לגנאי אומר "שלא היה אדוק בצדקתו" וגם אם היה בדורו של אברהם לא היה צדיק יותר כי לא היה לומד ממעשיו ולא היה נחשב לכלום. עכ"ד. והוא תמוה, ויותר נראה כדברי הרא"ם וגור אריה שלכו"ע היה נעשה יותר צדיק אילו היה בדור של צדיקים, וכל שכן שהיה לומד מאברהם אבינו שהכניס את הבריות תחת כנפי השכינה (אלא שביחס לאברהם לא היה נקרא צדיק). וראה באופן אחר בדברי דוד, ואכמ"ל.

טו ברש"י לפנינו "דור צדיקים" אבל הרמב"ן מעתיק מרש"י "דור של צדיקים".

טז יהושע יד, טו. בראשית רבה יד, ו.

יז צ"ש מתחלפות באותיות השינים, וממילא שדי מתחלף בצדי, כאשר צדי הופך לצדיק (שתי האפשרויות במילוי האות צדי-צדיק. ומבואר ש"צדי" הוא לשון תהו ובהו שמתורגם צדיא ורקניא, וב"צדיק" מצטרפת האות ק, הבאה בסדר האותיות, והופכת את התהו לתיקון).

יח כמבואר בתניא פט"ו.

אבל אברהם היה מתהלך בצדקו גם בלי דבקות השכינה, "שהרי כמה פעמים היה מנסה אותו, ואז לא מסייע לו הדבוק כיון שהיה מנסה אותו", דהיינו שעיקר הנסיון הוא במה שההארה הגלויה – הסעד האלוקי – נסתרת ממנו באותה שעה. ובזה מובן יותר מדוע נח בדורו של אברהם "לא היה נחשב לכלום" (ביחס לאברהם), כי אין-ערוך בין צדיק שאינו עומד בנסיון לצדיק העומד בנסיון, "עשרה נסיונות נתנסה אברהם ועמד בכלם להודיע כמה חבתו של אברהם אבינו עליו השלום"^{כב}.

וביתר ביאור: נח היה צריך סיוע מבחוץ, מבחינת מקיף (מלמעלה ומלטה), "מתחת זרועות עולם"^{כג}, אך לא מתוכו (ממש), ואילו אברהם גילה את "חלק אלוה"^{כד} בתוכו ממש, "מתחזק ומהלך בצדקו מאליו", ולא היה צריך סעד מבחוץ! לכן רק אברהם היה יכול לעמוד בנסיון, "נס להתנוסס"^{כה}, גבוה מכל באי עולם, כולל נח (והשל"ה ביאר "כי אברהם אבינו התעורר את עצמו להכיר את בוראו ולעבוד אותו, ואחר כך רוח ממרום יערה עליו, זהו ענין מלמטה למעלה. אבל נח 'את האלהים התהלך', בא לו התעוררות מלמעלה, וזהו הסעד והסמיכה שהזכיר, עיי"ש).

נח ואברהם

המשך ההשוואה בין נח לאברהם: אברהם נולד בסוף הפרשה, "נעוץ סופן בתחילתן". ויש לומר שאברהם תיקן את נח: נח בדורו, דור המבול, לא גילה בעצמו את נקודת מסירת הנפש, ולא היה יכול לעמוד בנסיון אלא היה צריך סעד לתמכו (ולכן הקב"ה לא העמידו בנסיון^{כז}), אך אברהם שעמד בנסיונות גילה את היחידה של נח עצמו! נח חוזר בדורו של אברהם

משתלשלות הדעות של השבח והגנאי: הפירוש הראשון, "הואיל והזכירו סיפר בשבחו" הוא שבח עצמי של "זכר צדיק לברכה" (בעצם הזכרתו), והפירוש השני "עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים" מתייחס לשבח מעשי – השבח העצמי הוא כנגד חג"ת, עיקר המדות (שייך לעולם היצירה) והשבח המעשי כנגד נה"י (ענפי המדות). אם השבח הוא עצמי, מסתבר לדרוש הכל לשבח, ואם השבח הוא מעשי אז יש מקום לדרוש "בדרתיו" לגנאי, ודוק.

והנה בחסידות^{כח} מובא פירוש "יש דורשים לגנאי" היינו שנח עצמו דרש לגנאי, שהכיר בשפלות עצמו. זהו פירוש ממתיק, וממילא אין סתירה למה ש"נח מצא חן בעיני ה'" – אדרבה, זה גופא הטעם שמצא חן בעיני ה' כיון שדרש את עצמו לגנאי, כידוע שמדת השפלות היא המביאה למציאת חן, כמו שנלמד ב'גזירה שוה' בפסוקים "אשת חן תתמך כבוד"^{כט}, "שפל רוח יתמך כבוד"^ל (ומכאן ש"שפל רוח" הוא בחינת "אשת חן"). והרמז: "ונח מצא חן", ונח = גנאי.

סעד ונסיון

במה שנח היה צריך סעד לתומכו, פירש הגור אריה (לא כרא"ם שהיה מתבודד, אלא) שנח היה דבק בשכינה, וזהו "את האלהים התהלך נח", ודבקות זו היא הסעד של הקב"ה לנח.

יט צמח צדיק "אפשר כי היש דורשים לגנאי היה נח בעצמו שהיה בעיניו בבחינת מה ולא נחשב כלום, וכשאמר לו הקב"ה 'כי אתך ראינו צדיק לפני בדור הזה' דרש שזה רק לפי דורו". ועוד שם: "או יאמר 'תמים היה בדרתיו' אע"פ שהיו יש דורשין לשבח ויש דורשין לגנאי אעפ"כ היה לו מדת השתוות ולא נתפעל כלל לא מזה ולא מזה", עיי"ש. לפי הפירוש הראשון, היינו על דרך "היה בעיניך כרשע" כמבואר בתחילת התיאור, דהיינו לא להאמין למה שהעולם אומרים לך "צדיק אתה", והוא גדר הבינוני, "צדיק בינוני". ולפי הפירוש השני היינו מדת השתוות שלימד הבעל שם טוב (אן התפעלות', והוא מדת צדיק שבטל במציאות לתחילה) (וכידוע בשם ר' הלל מפאריטש שמי שאין לו מדת השתוות ראוי לשורפו עם החמץ בערב פסח, נמצא שמדת השתוות היא בחינת מצה־בטול, היפך חמץ־ישות).

כ משלי יא, טו.

כא משלי כט, כג.

כב אבות ה.ג.

כג דברים לג, כז.

כד איוב לא, ב.

כה תהלים ס.ו. ראה בראשית רבה נה, א.

כו שהרי ה' מנסה רק את הצדיקים היכולים לעמוד

בנסיון, ה' צדיק יבחן", כמבואר בבראשית רבה נה, ב.

היחסית של נח (על דרך "באת אלי להזכיר את עוניי"^ט). וממילא יש לפרש "יש דורשים לגנאי" שאברהם הוא הדורש כביכול את נח לגנאי. וזהו "בדרתיו", שני דורות והכל תלוי בדור, "דור דור ודורשיו"^ז: בדורו של נח נדרש נח לשבח ובדורו של אברהם נדרש לגנאי. ורמזו ב"מגן אברהם", מגן לשון גנאי, אברהם מגנה את כל השאר בעצם מציאותו בעולם. אך כמובן שבמודע אין לאברהם עניין לגנות אלא לקרב את כולם, לכן הוא "אברהם העברי, כל העולם מעבר אחד והוא מעבר אחד"^{יא}, כדי למשוך אותם אליו מבלי להיות בעבר שלהם ולגנות אותם, ודוק.

ועוד רמזים ביחס בין נח לאברהם: **אלה תולדת נח = ד פעמים אברהם** (הערך הממוצע של כל מלה)!^{יב} **בדרתיו** (המלה ממנה דורשים את היחס לאברהם) ועוד **נח אברהם = 16 פעמים נח**, הכל נכלל בנח. ועוד, **נח שם חם יפת = 936 = לו פעמים הוי'**, כללות לו צדיקים שבדור (אפילו חם נחשב צדיק יחסית לבני דורו), ויחד עם **אברהם = 1184 = לב פעמים הבל-יחידה**, הכל תיקון נשמת הבל, כמבואר באר"י. והנה, **נח נח צדיק תמים שבח גנאי = 1184!**

שני הפסוקים העיקריים בשבח נח הם "ונח מצא חן בעיני ה'. אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו [כאן אתנתחא]" = 10 פעמים **נח אברהם!** אם נוסיף את סוף הפסוק "את האלהים התהלך נח" יעלה הכל 110 (נס) פעמים **יחידה-הבל**, וממילא הערך הממוצע של שני הפסוקים הוא **הכל פעמים הבל**^{יג}.

כט מלכים' איז, יח.

ל סנהדרין לח, ב.

לא בראשית רבה מב, ח.

לב אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו (עד האתנתחא) = 2639 = 91 פעמים 29, חצי יעקב פעמים חצי נח. אלה תולדת נח נח איש צדיק = 1507 = צהר תעשה לתבה, להפוך "עת צהר היא ליעקב" לצהר ואור. לג ה'כנף' בין הממוצע לערכו של כל פסוק הוא 1614 = 6 פעמים 269, מספר הראשוני ה'נח חן. והוא עולה ג פעמים 538 = יאר הוי' פניו אליך ויחנך, עיקר פסוק החן בתורה.

בפנים חדשות. כל זה רמזו במה שנח מת כאשר היה אברהם בן נח, אברהם הפך לנח ואז נח הראשון יכל להסתלק. והנה אברהם חי קעה שנים, שהם ג פעמים נח עם הכולל (ויש שלש פעמים "נח" בפסוק הראשון בפרשה), דהיינו שלפני מות נח חי אברהם נח שנים ולאחר מות נח חי עוד נח נח שנים, בסוד "שלם וחצי" ביחס לנח, ודוק^{יד}.

בדרך זו יש לפרש את כפל הלשון לגבי נח בתחילת הפרשה: "אלה תולדת נח נח" – נח בדורו, נח בדורו של אברהם. וכן "צדיק תמים" – צדיק היינו נח עצמו, "תמים" רומז לאברהם שנאמר בו "התהלך לפני והיה תמים"^{טז}. וזה מה שנאמר להלן "כי אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה" – דהיינו בדור הזה דוקא, לפני אברהם, אז נח הוא צדיק בלבד, ורק בזכות אברהם הוא הופך להיות גם "תמים". ורש"י מפרש להלן: "כי אותך ראיתי צדיק, ולא נאמר צדיק תמים. מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו", ויש לפרש גם בדרך זו (ברמזו על כל פנים): מקצת שבחו בפניו היינו מה שגלוי כעת, שנח הוא צדיק, וכולו שלא בפניו היינו מצד התיקון שיבוא בהמשך. ורמז: **נח צדיק אברהם תמים = 1000**, מספר של שלמות, "האלף לך שלמה" (1000 הוא סוד ישראל בעל שם טוב כנודע, וכאן ראשי התבות נח צדיק אברהם תמים עולים ישראל והשאר עולה בעל שם טוב!). וכן המלה "תמים" רומזת לכל הדיון כאן: **תמים = נח שבח נח גנאי**, דהיינו ש"תמים" הוא שלם, כולל את השבח והגנאי שבו. וכן **תמים עם הכולל = אברם אברהם** ("אברם הוא אברהם").

נמצא מכל זה שנח 'מתגנה' לעומת אברהם, ביחס לאברהם ה"גדול" מתגלה 'קטנותו'

כז שלמות התיקון של נח היא במשה, הרמזו ב"מחני נח" – "מי נח", כמבואר בחסידות שנח: אברהם-משה הן שלש דרגות במסירות נפש. באמת, כל האבות שייכים לנח ותיקונו, והרמז: **אברהם יצחק יעקב = יא פעמים נח**. כח בראשית יז, א.

הסיפור החסידי

רבי מאיר מארים | "זה לא מעושה"

רבי מאיר מארים שאפיט נולד בסביבות שנת תק"ס, בעיירה ניי מוש שבליטא (סמוך לברנוביץ') לאביו רבי משה – חסידו של רבי מרדכי מלעכוויטש – ולאמו חנה. כאביו, היה מקושר רבי מאיר לבית לעכוויטש והיה לחסידם של רבי מרדכי ורבי נח מלעכוויטש, ושל רבי משה מקאברין. כרבים מחסידיו של רבי משה מקאברין, דבק לאחר פטירתו ב"יסוד העבודה", האדמו"ר הראשון מסלונים. רבי מאיר זכה לכבוד רב אף מרבני המתנגדים, ואפילו ר' אייז'ל חריף, הידוע בתקיפותו ובביקורתו על החסידות, כינה אותו "תנא ירושלמא" בשל ספרו 'ניר' על הירושלמי. בגיל 15 התמנה כרבה של העיירה מייצ'ט, ובכך היה לאחד הרבנים הצעירים ביותר מעולם. לאחר מכן שימש ברבנות העיירות והערים וישנבה, יאקובשטאט ושווינציאן, ולבסוף קאברין, בה כיהן עד פטירתו בי' בחשוון שנת תרל"ג. [השיעור ממנו נלקחו הסיפורים נאמר בקבלת פנים לחתן וכלה, והתובנות העולות מהם קושרו לכך. עם זאת, מובן כי לכל אחד יש מה ללמוד מהן.]

בסיפור זה אנו למדים מרבי מאיר איך ללמוד תורה וכיצד יש לפסוק הלכה. רב אחר היה רואה לפניו שאלה של כיבוד הורים, או של גבולות חובת המעסיק כלפי העובד, אך רבי מאיר רואה לפניו דין אחר לחלוטין: "מְעָשִׂין [כופים] על הצדקה"... על הרב לראות את המצוקה שמאחורי הטענות, ואת בני האדם שמעבר להלכה היבשה.

אולם רבי מאיר לא מסתפק בפניה אל הגבירים. לפני כן הוא מלמד את העניים לקח חשוב, הנצרך מאוד בכל קשר בין אדם לחבירו: בוויכוחים מעין אלה, לפעמים הפתרון הוא להפוך את הטענות ולהסתכל מנקודת המבט של הזולת. אין צורך להגיע לרב בשל כך, הרי הרב בסיפור הוא חסיד – וככזה מזוהה עם תפילה לה' יותר מאשר עם דיון קולני בבית הדין. כאשר כל אחד מתפלל על חבירו, הרי השניים "נענים תחילה" בשפע רב מן השמים.

פעם נכנסו אב ובנו לדין תורה אצל רבי מאיר. האב עבד בחנותו של הבן, ומצבם הכלכלי היה רעוע. האב טען כי מעילו הקרוע עושה רושם לא טוב על הלקוחות, ועל הבן לקנות לו מעיל חדש. הבן, לעומתו, טען כי מצבו הכלכלי איננו מאפשר קניית מעיל. חשב רבי מאיר מעט, והורה להם לשוב למחרת. אולם בדיון הבא, אמר להם, הפכו את טענותיכם: האב יטען את טענת הבן, והבן את טענת האב. הסכימו השניים, ושוב למחרת אל בית הרב. בינתיים, הזמין רבי מאיר כמה מעשירי העיר להיות נוכחים בדיון. נכנסו האב ובנו, והחלו להתווכח: הבן אומר כי מחובתו לדאוג למעיל עבור אביו, והאב מוחה בשל מצבו הרע של העסק. שמע הרב את הטענות, פנה אל הגבירים שהזמין ופסק: אתם תתפרו בגד לאב! ואכן כך היה.

מאיר מאיר מהיה בעל רוח הקדש, וגם כונה 'הרב הצדיק', תואר יקר בימים ההם]. אז מדוע אתה רועד? רבי מאיר השיב בשלש מילים: "ס'איז נישט געמאכט" [=זה לא מעושה].

באמירה האופיינית מאוד לנקודת האמת של קאברין-סלונים, מבהיר רבי מאיר את הקשר בינו לבין רבו. אין כאן יחס כמותי של גאונות וצדקות, אלא מהות אחרת של קשר המעוררת יראה באופן טבעי. אם נשליך את התובנה הזו על קשר בין בני זוג, או סתם בין יהודים, הרגש הרצוי הוא כבוד למהותו הפנימית של הזולת ואהבה אליו. גם כאן כמובן, "אין זה מעושה". על היחס להיות אמיתי ופנימי, מתוך מודעות טבעית.

כשנתמנה רבי מאיר לרב בגיל 15, בשבת הראשונה לכהונתו, קבל את כל הקהל בסבר פנים יפות ונתן שלום לכל אחד ואחד. זמן מה לאחר מכן הגיעו אליו שוב [תושבי העיר, או מכובדי הקהל שרצו לדון בעניין כלשהו], והוא לא הסתכל עליהם כלל ונותר עסוק בלימודו. האורחים רגזו על חוצפתו של הרב הצעיר, שלא טורח אפילו להביט בהם, ושאלו אותו: איך יתכן לבזות כך את אנשי הקהילה כבר ביום השני לרבנות? הסביר רבי מאיר: מן היום הראשון, כאשר באו אלי כל אנשי העיר, יודע אני להבחין בקול הפסיעות מיהם הנכנסים. לכן, אין לי כל צורך להביט.

מעבר לחכמה ולתפיסה המהירה שהסיפור משקף, הכרות עמוקה כל כך היא בעיקר ביטוי של אהבה. דווקא אצל בני זוג ההכרה הזו שייכת יותר, בסוד "קול דודי הנה זה בא". גם בנוגע לכלל, על עם ישראל לשמוע את ה"עקבתא דמשיחא", פסיעותיו של מלך המשיח.

שנה אחת, בערב יום כיפור, נכנס אל רבי מאיר אחד מחשובי קהילת קאברין, שהיה מתנגד. רבי מאיר היה שמח מאד, והמתנגד תמה: הרי ערב יום כיפור היום, יום הדין! ולשמחה מה זה עשה?! שאל על כך את רבי מאיר, וזה השיב לו: אמשול לך משל. היה היה מלך גדול, ויום בהיר אחד הוציא המלך כרוז בכל המדינה שמחר הוא הולך למחול לכל הפושעים במדינה שלו. כולם שומעים את הכרוז, אך מי שמח ממנו? כמובן – הפושעים. ומי השמח הגדול ביותר? הפושע הגדול ביותר...

כמו ביום כיפור, גם לחתן וכלה נמחלים כל ענייניהם הלא טובים, כלימוד לכל החיים כיצד למחול זה לזו על כל פגיעה שהיא. הצום בערב החופה והאכילה בחתונה עצמה, הם השלמה לאכילה בערב יום כיפור והצום שאחריו.

במשל של רבי מאיר שמח הפושע לבדו, היודע כי לולא מחילתו של המלך, היה חייב למלך את ראשו. אך כאשר בני זוג מתחתנים, המחילה היא לשניהם יחד, כאשר כל אחד מרגיש כ'פלג גופא'. לחצי אדם אין מוחלים, אך יחד נעשים החתן והכלה ל'אדם השלם' שנמחלים לו עוונותיו.

פעם בקר אצלו רבי שמואל סלנט, רבה של ירושלים, כששהה בחו"ל. היות ורבי שמואל לא היה חסיד, הציע רבי מאיר לקחת אותו אל הרב, רבי משה מקאברין.

הלכו שניהם יחד, וכשרבי מאיר מאירם רק החזיק את ידית דלתו של הרבי החל לרעוד בידיו מתוך פחד. רבי שמואל סלנט הסתכל עליו ושאל: איני מבין אותך, אתה יותר גאון ממנו וגם בצדיקות אינך נופל ממנו [כמסופר על רבי

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

שרש השירה

לאחרונה חזרתי לכתוב שירה. רוב הזמן אני עוסק בכתובת ספרות פרוזה, אבל אני מרגיש שבעתות משבר נפתח לי פתח לכתוב שירה. התחושה שלי היא שכתובת ספרות מגיעה מהחלק המודע של הנפש, ואילו השירה היא מהעל מודע. האם הדבר אכן כך? אודה לרב אם יואיל לבאר קצת את עניין נביעת השירה.

מענה:

השער של המילה שירה הוא שר וכך גם השער של המילה השראה, כך שיש ביניהם קשר מהותי. השירה היא הביטוי של השראה, וממילא שיר חדש הוא השראה חדשה. חז"ל דורשים שכל התורה כולה נקראת שירה, "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" [ומכאן ההלכה שמצוה על כל אחד לכתוב ס"ת]. ולא רק לכתוב את השירה, אלא "ולמדה את בני ישראל, שימה בפיהם".

כתוב ששירה עולה בגי' תפלה, אבל כפי שאמרנו, גם כל התורה נקראת שירה. בפשט, השירה המוזכרת בפסוק היא שירת האזינו, כנראה שהש"ש של התורה כשירה מונח שם. הרב המגיד אומר שכל אחד צריך ללמוד היטב, אפילו בעל פה, את שירת האזינו. מי שעוסק בכתובת שירה, ודאי צריך להתחיל מ"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי". יש כאן גם רמז לכך שמותר ורצוי לפרסם את השירה, היא לא רק בשבילך. השירה מתחילה "האזינו השמים ואדברה", דהיינו לומר את השירה גם בפני השמים, אנשים יותר רוחניים, "ותשמע הארץ אמרי פי", גם בפני הארץ, אנשים פשוטים – שכולם ישמעו את השירה. שירת האזינו – הש"ש של השירה – היא מלשון איזון. מבואר שהאיזון בגוף שייך לאזניים, אזן לשון איזון.

גם בעיניים יש איזון – בלשון חז"ל המילה עיון פירושה לא רק עיון שכלי בסוגיה, אלא גם עיון מלשון איזון. כשמשהו 'מעויין' הכוונה שהוא מאוזן [ירושלמי סנהדרין פ"י ה"א]. הפסוק במשלי אומר "ומצא חן... בעיני אלקים ואדם". חן בגי' אזן. נשיאת חן בעיני מישהו, הכוונה להגיע לאזן שבעין שלו, חיבור שמעל החושים הרגילים, שמחבר את הראיה והשמיעה יחד כמו במתן תורה "וכל העם ראים את הקולת". ההבדל בין שירה לסתם פרוזה הוא שבשירה יש שני ממדים ביחד, יש ממד של ראייה וממד של שמיעה. אם אתה מצליח לכתוב שיר, מי שקולט את השיר – לא רק שומע את המילים, ההשראה של השיר מאפשרת לו גם לראות את הדברים. כמו שלעתיד לבוא "עין בעין יראו" – עין בעין זה איזון בעצם, מצב מעויין ומאוזן.

אָנְכִי וְהִילָדִים

המדור לילדי ישראל

צִבּוּר תַּעֲלָמֵי דַתְבָּה

עלינו להפגס אל תבות התורה והתפלה
— "בא אל התבה" — ולשקע בה, וכו'
ונצל מסכנות החוץ.

דְּבָאִיר אֶת פְּאֵלִים

טוב, אז אם בונים תבה צריכים
לקבל את התכנית לבנייתה, לא?
באו נתבונן בתבה המקורית של נח:
לפני שהוא בונה את התבה הוא מקבל
מה' הדרך מפורטת למדות הארה,
הרחב והגבה שלה. גם צורת הגג שלה
ומספר הקומות שבה נכללות בתכנית.
אבל מה שמענין אותנו הוא דוקא הצווי
הבא: "צהר תעשה לתבה".

מהו אותו 'צהר'? רש"י בפרושו
מביא שתי דעות: "יש אומרים חלון
ויש אומרים אבן טובה המאירה להם".
כה או כה, השם 'צהר' נקרא על שם
תפקידו — להאיר. 'צהר' הוא אחד
מכינוי הרבים של האור (כמו 'זהר',
'בהר', 'טהר', 'נהר' ועוד רבים), והוא
קשור עם אור חזק החודר ומאיר את

שבת שלום ילדים!

נח ומשפחתו נסים אל התבה כדי
להנצל מהמבול וגם אנחנו נצטרף
אליהם. אז חברים, להפגיל שרוולים,
כי יחד עם נח אנחנו הולכים היום
לבנות תבה ולהפגס אליה. נכון, ה'
הבטיח שמבול נוסף לא יהיה, ואפלו
פרת עמנו לשם כה את ברית הקשת,
אבל מבול מסוג אחר יכול בהחלט
לפגש גם אותנו. הרי התורה היא נצחית
ולכן כל מה שמספר בה נכון לי, לה
ולכל אחד מאתנו גם היום.

על איזה מבול אני מדבר? על מבול
הטרדות. הראש שלנו עסוק במליון
דברים, ולפעמים מרב עסוקים אנו
עלולים לשכח את העקר. ואז, כדי
להנצל ממבול כזה, אנחנו צריכים
לבנות תבה. תבה בלשון הקדש היא לא
רק קפסה או מכיל סגור, אלא גם פנוי
למלה המרכבת מאותיות.

אומר הבעל שם טוב הקדוש,
שכאשר בחוץ מתחוללת סערה, מבול,

'צהר', אותה אנו מעניינים להתקין בתבה שנבנה.

השטה היא כזו: לוקחים את האות הראשונה [האות צ] ומצרפים אליה את שתי האותיות הנותרות [האותיות הר]. אחר כך הופכים את הסדר ביניהן [רה במקום הר], וכך קבלתי שתי מלים שונות: **צהר** ו-**צהר**. שימו לב, אלו אותן האותיות רק בצרוף וסדר שונים.

כעת אני יכול לעבר אל האות הבאה בתור [האות ה] ולהציב אותה בראש המלה. אחריה תבאנה שתי האותיות הנותרות [האותיות צר] בשתי אפשרויות הצרוף [צר ורץ], כך ששתי המלים שתתקבלנה הן: **הצר** ו-**הרץ**. לסיום אחרון בפעם השלישית על התרגיל עם האות השלישית במלה [האות ר], ואז אקבל את שתי המלים **רצה** ו-**רעה**. ולסכום:

- א. צהר
- ב. צרה
- ג. הצר
- ד. הרץ
- ה. רצה
- ו. רעה

התרגיל הזה, של בניית ששה בתים [=מלים] משלש אבנים [=אותיות] נקרא בשפת פנימיות התורה בשם 'סוד הצרוף'. כמובן, אפשר לבצע אותו גם על מלים ארפות יותר, בנות ארבע או חמש אותיות, ואז מספר המלים שנקבל ילך ויגדל.

החשף. זו הסבה לכך שלשעות השמש הפעילות ביותר אנו קוראים 'צהרים'. עבורנו, עבור התבה שאנו בונים, יש לצווי זה משמעות רבה. את התפלה אפשר להעביר במלמול חטוף, אבל ברור שלדבר כזה קשה לקרא תפלה. תפלה אמתית היוצאת מקירות הלב שלנו נאמרת בחיות. כדי להתפלל וללמד בחיות עלינו להאיר את התפלה והלמוד ולבנות להם צהר.

לל אבנים, לל אלה בתים

כמה בתים אתם חושבים שאפשר לבנות עם שלש אבנים? שאלה מוזרה... אז לפני שנתחיל בבניית הצהר, אנו חנו מכתחים איזו הקדמה קצרה על אבנים ועל בניית בתים: אם **תבה** בלשון הקדש פרושה **מלה**, אז **האבנים** שבונות ומרכיבות את אותה תבה הן **אותיות** המלה. התבה הקצוצרחה ביותר היא מלה המרכבת משתי אבנים-אותיות בלבד, כמו שמו של גבור הפרשה שלנו, נח. את אותן שתי אבנים אני יכול לקחת ולסדר גם בסדר הפוך, ואז אקבל את התבה חן (ובאמת "נח מצא חן" בעיני ה'). כל אחת משתי התבות שקבלתי נקראת בית, וזה אומר לי ששתי אבנים יכולות בעצם לבנות שני בתים.

כמה בתים אני יכול לבנות מתבה בעלת שלש אותיות? במקום לנחש באו נקח כדגמה את המלה שלנו,

דַּעֲדַעֲךָ אֶת הַצְּרוּפִים

איך קשור כל התרגיל הזה עם הצהר שאנחנו רוצים לבנות לתבות התורה והתפלה שלנו? איך נאיר אותן ונגרם להן לצאת מאתנו בחיות רבה?
מסביר מורנו הבעל שם טוב: לעשות צהר למלה, פרושו לקחת את המלה ולגלגל אותה בכל אפשרויות הצרוף שלמדנו. למשל, במלה 'צהר' יש שני צרופים ממש הפוכים. מצד אחד עומד הצרוף השני, 'צהר', שהמשמעות שלו נראית הפך הטוב. גם הצרוף הבא אחריו, 'הצר', מזכיר לנו את המן הרשע, "איש צר ואויב". מצד שני עומד הצרוף הראשון שלנו, המלה 'צהר', צרוף המבטא את האור והטוב שקיים אצל מי שכבר יצא מהמקום הצר והחשוך. שני הצרופים האלו מלמדים אותי על המשימה העומדת בפני: פנראה שעלי להפוך את ה'צהר' ל'צהר', את החשך לאור.

איך? עלי להשתמש בצרוף החמישי, 'רצה', ולגלות מה ה' רוצה ממני. הרי ה' לא הביא עלי סתם כן את ה'צהר' הזה, הוא ודאי רוצה שאצא ממנה מחזק יותר, שאחזק את הרצון שלי להיות קשור אליו. ואיך אני עושה את זה? כמובן, עם כל הכח ובריצה הכי מהירה שלי, כן שאוכל להשתמש גם בצרוף הרביעי של 'צהר', הצרוף 'הרץ'!

סימנו? התבה בנויה? יש לה צהר והיא מאירה? כעת הזמן לצאת מן התבה! "צא מן התבה", פוקד ה' על נח ומסמן לו את המטרה. עד היום דאגת לעצמך ולמשפחתך. כעת עליך לצאת החוצה ולהאיר את העולם כולו באור האמונה!

שונזה להאיר עם תבות התורה והתפלה שלנו את העולם כולו!
שבת שלום ומברך!
?

לְאֹמֶת כְּלֵאוֹץ:

מהם ששת הצרופים של המלה 'צהר'?

מהי העבודה שמלמד אותנו הבעל שם טוב מכך?

כל ילדה שיפתר נכונה את החידה, יזכה בכרטיס להגרלה על פרס שנה.

תשובות יש לשלח לדא"ל:

maosime@gmail.com או בטלפון 079-9211452 עד יום ב' הקרוב

יסודות החסידות, מושגי היסוד המוכרים של מורנו הבעל שם טוב, נראים אולי מוכרים וידועים – כבר שלש מאות שנה הם מאירים את דרכנו, עד שרבים מהם נהפכו בעיני רבים לחלק מעיקרי האמונה. אף על פי כן, אם בכל התורה נאמר "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים", על אחת כמה וכמה בתורת מורנו הבעל שם טוב, שבא להחדיר בעולם היהודי טריות ורעננות (פרישקייט באידיש). ואכן, בכל עת שממשמים ביסודות החסידות – בשרשים אצל הבעל שם טוב ובענפים ובפירות אצל תלמידיו ותלמידי תלמידיו – הם טריים, רעננים ומניבים חידושים.

שני השיעורים בחוברת שלפנינו הם דוגמאות מובהקות לכך: תורות הבעל שם טוב על סוד התבה – המתפרשת כמלה של תורה ותפלה – מוכרות וקבלו פנים וגוונים רבים בתורת החסידות במשך הדורות. הרב גינזבורג שליט"א, כדרכו, מגלה שוב בפנים מאירות את דברי התורה הללו, תוך שהוא חושף את התהליך שנטווה במשך הדורות, את המבנה הפנימי ואת הרלוונטיות שלהם לדורנו. בשיעור נוסף – לא ארוך, אבל עמוק ויסודי מאד – אנו חוזרים למושג "הצמצום לא כפשוטו" (היסוד הרעיוני העמוק של החסידות, כלפיו התעוררה ההתנגדות והמחלוקת), חושפים גוונים שונים של התייחסות למושג הצמצום ובעיקר כיצד כל הגוונים, ההפוכים מן הקצה אל הקצה, משתלבים לסולם אחד, רב-קומות, של עבודת ה', שנוגעת לכל אחד מאתנו.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

